

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 7.

Måndagen den 21 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 19 dennes.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i enlighet med hvad vid hållet talmanssammanträde öfverenskommit att föreslå, behagade besluta att Onsdagen den 1 instundande Mars företaga val af tjugufyra valmän och sex suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter.

Svarades ja.

Herr *Hammarhjelm* väckte en motion, N:o 42, rörande åtskilliga ändringar i Kongl. förordningen angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade icke spirituösa drycker.

Hänvisades till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 19 dennes bordlagda nådiga propositioner:

1:o) angående afsöndring af jord från ryttmästarebostället vid Skånska husarregementet Rebbelberga kungsgård i Kristianstads län för Rebbelberga församlings behof;

2:o) angående afsöndring af jord från f. d. korporalsbostället under Skånska dragonregementet N:is 12 och 14 Östraby till begravningsplats för Östraby församling i Malmöhus län;

3:o) angående afsöndring af jord från f. d. pipare- och trumslagarebostället vid Uplands regemente Tibble N:o 7 till trädgård för Rasbokils församlings folkskola i Upsala län;

4:o) angående afsöndring af jord från sergeantsbostället Stålsbyn N:o 1 under Wermlands regemente till byggnadsplats för ett nytt skolhus inom Svanskogs församling af Karlstads stift;

5:o) angående afsöndring af jord från kronan tillhöriga hemmanen Greby i Fors socken af Södermanlands län;

6:o) angående rotering af de s. k. frisoeknarne i Örebro län;

7:o) angående uppförande af ett etablissement, enligt paviljongsystemet för Kavalleriets underbefälsskola;

8:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för Auditören vid Bohus läns regemente Harald Victor Eberstein;

9:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för Kapitenen vid Elfsborgs regemente Carl Ivar Emanuel Schagerström;

10:o) angående pensionsrätt för statens landbruksingenjörer, visse kringresande undervisare och fiskeritjenstemännen; samt

11:o) angående ny lönestat för Mynt- och kontrollverken.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 19 dennes bordlagda nådiga proposition angående förändring i vilkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran.

Herr von Koch: Af den nu föredragna Kongl. propositionen har jag och troligen de fleste af Kammarens ledamöter, förmodligen för första gången, erfarit, att spridningen af tidningar förorsakar postverket en högst betydlig årlig förlust. Utgifterna för postens befordrande endast på *landsväg*, oberäknadt sådan transport medelst *ångbåtar* och *jernvägar*, beräknas till 1,350,000 kronor, hvaraf icke mindre än 64 procent, eller 864,000 kronor, belöpa sig på tidningar och tidskrifter. Den inkomst, som postverket har för *transport* af tidningar och tidskrifter, uppgår, enligt verkställd beräkning, deremot endast till 36,500 kronor; och på så sätt gör postverket en förlust af 827,500 kronor årligen. Med anledning häraf har nu postverket fäst Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på nödvändigheten att vidtaga några åtgärder för *lindring af postverkets utgifter* i detta afseende. Det har, bland annat, blifvit ifrågasatt, att man åter skulle begagna *gästgifveriskjuts* för denna tunga massa af tryckalster, hvilket emellertid poststyrelsen på goda skäl, såsom jag tror, för närvarande afstyrkt. Poststyrelsen har icke heller ansett, att det vore skäl att för närvarande höja afgiften för sådana tryckalster, som spridas på grund af prenumeration vid postanstalterna. Det förekommer mig också som det vore goda skäl härför, ehuru det numera inträffat, att det blifvit infördt ett slags protektionssystem inom postverket på så sätt, att den korresponderande allmänheten nödgas betala högre afgifter, än den skulle behöft göra, derest icke en så stor förlust drabbat postverket genom transporten af tryckalster. Poststyrelsen har för närvarande inskränkt sig till att föreslå vissa åtgärder för att i någon mån få ersättning

för transporten af sådana tryckalster, som icke försändas till följd af prenumerat, erlagd vid postanstalterna. Det förekommer mig, som redan det vore en ganska god åtgärd, och af den utredning, som finnes den Kongl. propositionen bifogad, synes som icke några stora olägenheter alls för tidningarne deraf skulle komma att uppstå. Om man också vill fortfara att gynna spridningen af tryckalster, hvilket kan hafva goda grunder, så vida man derigenom vill befordra ett stort *statsändamål*, spridningen af kunskaper för billigt pris och tillika spridningen af sådana skrifter, hvarigenom den fria diskussionen, det säkraste medlet för det *sannas* finande eller närmande, befordras, har jag, för min del, icke något emot, att uppoffringar från statens sida för så goda ändamål på ett eller annat sätt göras; men jag tror likväl icke, att man får sträcka liberaliteten så långt, att fara är, att staten gör sig, snart sagdt, skyldig till delaktighet uti ett i civillag med temligen högt straff belagdt brott. Genom Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844 har Kongl. Maj:t, sedan Rikets Ständer gjort underdånig framställning rörande ej mindre fortfarande förbud emot enskilda lotterier, än äfven upplifvande af det i äldre författningar stadgade förbud emot försäljning af lotter här i riket för utländska lotteriers räkning, funnit godt i nåder förordna i § 1:

“Lotteri må ej af någon inrättas och öppnas för allmänheten; och vare ej heller tillåtet att, för egen eller andras räkning, utbjuda eller afyttra lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket.”

Det torde vara känt, att åtskilliga åtal på grund häraf egt rum och för annars ganska oskyldiga företag hafva mycket höga böter blifvit ålagda personer för det de utbjudit lotter.

Detta hade skett skriftligen eller muntligen; men så började man begagna tidningarne för lotteriannonsers införande, hvilket på senare tider dragit ofantliga penningesummor ur landet. På den tid, då jag hade befattning med åklagaremakten, sökte vi att, så mycket som möjligt, förekomma sådana annonser i tidningarne, ehuru man icke kunde komma åt dem därför, ty de kröpo alltid bakom Tryckfrihetsförordningen; och då det icke lyckats, att der få in någon straffbestämmelse deremot, kunde de tillåta sig införandet af dylika annonser. Emellertid lyckades det nästan fullständigt att förekomma sådana annonser, ända till dess man hittade på, att svenska staten skulle försöka sig på lotteri, vid ett tyskt låns upptagande; något som jag hoppas icke måtte upprepas.

Nu har Kongl. Maj:t nyss vidtagit ett steg i den syftning, som jag tycker man kunde fortgå på, då Kongl. Maj:t genom cirkulär den 22 Oktober 1875 förbjudit befordran med posten af *försändelser under band*, hvilka innehålla “tryckt eller på annat sätt åstadkommet meddelande rörande försäljning af lotter till penningar eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket.” Vid innevarande riksdag har i Andra Kammaren blifvit väckt en motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utsträckning af detta förbud äfven till “inhemska tidningar och andra skrifter.” Jag vet likväl icke, hvad framgång deusamma kan vinna och tankarne äro

kanske delade, huruvida det tillhör Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt att derom bestämma. Förhållandet är, att det är fråga om ett tillägg i 1872 års förordning angående tidningars befordrande med posten, och denna förordning innehåller, såsom vanliga författningar angående påtagor, dels hvad Riksdagen ensam har att besluta öfver, eller af bevillingsnatur, och dels hvad som är af ekonomisk natur och derföre tillhör Kongl. Maj:ts beslutanderätt. Det har förfallit mig, *att då* det är utredt, det en så stor förlust uppstår för postverket, och hvilken för närvarande drabbar indirekt korrespondenterne eller andra skattdragande; *att då* afgifterna för hvarje slag af *de särskilda försändelserna* väl rätteligen borde, så vidt ske kan, beräknas till ungefärligen det belopp, hvarmed hvardera slaget betungar postverket, och på så sätt de särskilda försändningssätten komma att någorlunda betala sig sjelfva; *att då* äfven genom förbudet mot befordran med posten af försändelser *under band*, innehållande lotteriprospekter, annonsernas antal angående lotterier troligen komma att betydligt ökas och upptaga ganska stor del af tidningarne, samt ytterligare öka de digra packorna, kanske så att den här ofvan redan antydda utvägen af gästgifveriskjuts åter måste anlitas för dessas försändande på landsväg; så och ehuru, emot grundlag *hinder i förväg* icke kan och ej heller enligt min tanke bör *läggas* för tryckta skrifter *utgifvande*, har staten dock intet, åtminstone lagligt åliggande, att *ovilkorligen* bidra till deras *spridande* och derför betunga en statsanstalt med utgift. Det lärer väl icke ens kunna anses staten värdigt, eller tillständigt, att lätta *utbudande* genom *tryck* i tusenfaldiga exemplar af lotter, då ett *skriftligt* eller *muntligt* enstaka utbudande af desamma af staten strängt straffas. Jag har, för min del, ansett, att Bevillings-Utskottet, till hvilket denna Kongl. proposition förmodligen kommer att remitteras, och som har att taga i betraktande på hvad sätt man skulle kunna *minska utgifterna* för staten på detta försändningssätt, dervid borde, såsom vilkor för försändning med posten stadga, att tidning icke får innehålla den i lag förbjudna uppmaningen till köp af lotter, vid äfventyr att den förlorat rätt att blifva försänd emot den billiga postafgiften. Jag hade sjelf tänkt väcka en motion i denna syftning, men hann icke att göra det, hvarföre jag nu ansett mig ega skäl att yttra detta; och får jag anhålla, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen till Bevillings-Utskottet som sjelf har motionsrätt; förbehållande mig att, derest sådant ändå skulle finnas nödigt, på grund af § 55 Riksdagsordningen, få afgifva en skriftligen uppsatt motion i ämnet.

Öfverläggningen förklarades slutad och den Kongl. propositionen jemte yttrandet hänvisades till Bevillings-Utskottet.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 19 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 10, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till

Kongl. Maj:t, med anhållan om utredning af de lagstiftningsåtgärder, hvilka kunna och böra vidtagas mot anledningar till olyckor till sjös;

N:o 11, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om vidtagande af åtgärder för utfärdande af en fullständig handelslagbok för Sverige; och

N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående eganderätt till skrift.

Anmälades och bordlades Lag-Utskottets utlåtanden :

N:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kongl. Maj:ts Högsta domstols afdelningar samfäldt; och

N:o 14, i anledning af väckt förslag om ändring af §§ 3, 4, 5, 6 och 7 af Kongl. förordningen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af ommyndigs egendom den 24 September 1861.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Holmberg* under tre veckor från den 26 dennes.

Uppå Herr Grefven och Talmannens hemställen beslöt Kammarerna, att de i dag för första gången bordlagda utskottsutlåtanden skulle uppföras främst bland målen på föredragningslistan till nästa sammanträde, samt att de utlåtanden, som i dag för andra gången bordlagts, skulle sättas nederst å samma lista.

Justerades 3 protokollsutdrag; hvarefter Kammarerna åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

O. Brakeh.

Onsdagen den 23 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 16 dennes.

Upplästes och godkändes Konstitutions-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 1, rörande af Kongl. Maj:t i nåder föreslagna och af Riksdagen antagna ändringar i rikets grundlagar; och

N:o 2, angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

Herr Leijonancker: Då jag icke kunnat begagna den permission, som Kammaren senast beviljade mig, får jag nu vördsamt anhålla, att Kammaren måtte tillåta mig att under 14 dagar från och med den 26 dennes vara fri från riksdagsgöromålen.

Denna anhållan bifölls.

Herr von Strokirch: På anmodan af Herr Ribbing, Carl, får jag för honom anhålla om tio dagars ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från denna dag.

Uppå gjord proposition beviljade Kammaren Herr *Ribbing, Carl*, ledighet från riksdagsgöromålen under 10 dagar från denna dag.

Upplästes ett af Herr *Mannerskantz* inlemnadt memorial af följande lydelse:

Hos Kammaren får jag vördsamligen anhålla om fjorton dagars ledighet ifrån riksdagsgöromålen, räknadt från denna dag.

Stockholm den 23 Februari 1876.

C. A. Mannerskantz.

Jemväl härtill lemnade Kammaren sitt samtycke.

Herrar *Rettig* och *Hamberg* begärde och erhöilo ledighet från riksdagsgöromålen, den förre under 14 dagar från nästkommande dag och den senare under tre veckor från den 28 dennes.

Företogs val af 24 ledamöter i den nämnd, som enligt 103 § Regeringsformen och 69 § Riksdagsordningen, eger att döma, huruvida Högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjenta att i deras viktiga kall bibehållas; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Burenstam	med 56 röster,
„ Dahm	56 „
Friherre De Geer, C. E.,	56 „
Herr de Maré, G.,	56 „
„ von Ehrenheim	56 „
„ Grafström	56 „
Friherre Hamilton, H. J.,	56 „
Herr Hammar	56 „
„ Hederstjerna	56 „
„ Lenning	56 „
Grefve Lewenhaupt, Claes Magnus,	56 „
Herr Lexow	56 „
„ Ljungqvist	56 „
„ Meijer	56 „
Grefve Mörner, J. O.,	56 „
Herr Nordenfeldt, O.,	56 „
Grefve Posse, C. K. J.,	56 „
Herr Rhodin	56 „
Grefve Sparre	56 „
Herr von Stockenström	56 „
„ Svanberg	56 „
„ Wærn, A. W.,	56 „
„ Peyron	55 „
„ Ribbing, S.,	55 „

Företogs val af 6 suppleanter för ledamöterna i den nämnd, som eger att döma, huruvida Högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjenta att i deras viktiga kall bibehållas; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Falk	med 55 röster,
„ Koch, A. M.,	55 „
„ Ulfsparre	55 „
„ Björklund	55 „
„ Berg, C. O.,	54 „
„ Sjölund	54 „

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Företogs val af 12 valmän för utseende af Riksdagens komiterade till Tryckfrihetens värd; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr von Geijer	med 51 röster,
„ Hamberg	„ 51 „
„ Holmberg	„ 51 „
„ von Koch, N. S.,	„ 51 „
„ Lenning	„ 51 „
Grefve Lewenhaupt, C. M. C.,	„ 51 „
Herr von Möller	„ 51 „
„ Olsson, C.,	„ 51 „
„ von Strokirch	„ 51 „
„ Wennerberg	„ 51 „
„ Wærn, C. F.,	„ 51 „
Friherre Åkerhielm	„ 51 „

Företogs val af tre suppleanter till valmännen för utseende af Riksdagens komiterade till Tryckfrihetens vård; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Larsson, Anders,	med 34 röster,
„ Brun	„ 34 „
„ Lexow	„ 34 „

sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Justerades 2 protokollsutdrag om de förrättade valen.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 21 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kongl. Maj:ts Högsta domstols afdelningar samfäldt; och

N:o 14, i anledning af väckt förslag om ändring af §§ 3, 4, 5, 6 och 7 af Kongl. förordningen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 24 September 1861.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 15, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Första hufvudtitel.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 16, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra hufvudtitel.

Herr vice Talmannen: Jemte det jag får hemställa, att detta betänkande må punktvis föredragas, får jag tillika anhålla, att föredragningen måtte börja med tredje punkten, som handlar om Hofrätterna. Orsaken dertill synes lätt, om Herrarne kasta ögat på de vilkor, som äro föreslagna att gälla för att embetsmännen må komma i åtnjutande af de nya lönestaterna. Första punkten om Justitiekanslers-expeditionen och den andra om Justitierevisions-expeditionen innefatta

nemligen förslag, att de derunder lydande embetsmän skola åtnjuta de nya staterna under enahanda bestämmelser och vilkor, som för ledamöterna i rikets Hofrätter kunna varda bestämda.

Det synes sålunda rigtigast, att man först afgör frågan om dessa vilkor, innan man öfvergår till sjelfva staterna.

Grefve af Ugglas: Jag ber att få understödja det förslag, som af Herr vice Talmannen nyss blifvit framställt. Stats-Utskottet har ansett sig böra uti sitt utlåtande gå i samma ordning som Kongl. Maj:t i sin proposition, men just af de skäl, som Herr vice Talmannen nämnde, ansåg man både på afdelningen och uti Utskottet lämpligast att först företaga frågan om löneroglering för Hofrätternas tjenstemän.

Jag anhåller således om bifall till det af Herr vice Talmannen framställda förslag.

Sedan öfverläggningen rörande sättet för utlåtandets föredragning härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att Herr vice Talmannen hade föreslagit, att utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, med iakttagande deraf, att 3:dje punkten först förekomme; framställdes proposition på bifall till detta förslag och besvarades med ja.

Punkten 3.

Mom. a.

Herr Hallenborg: Jag hade nästan föreställt mig att då Riksdagen sista året antog hela lönerogleringen för armén utan att deruti göra någon inskränkning, Stats-Utskottet denna gång skulle hafva funnit skäl föreslå Riksdagen att antaga Kongl. Maj:ts proposition äfven i denna fråga. Jag tror nemligen att de ändringar, som af Utskottet föreslagits, ingå alltför mycket i detalj då de gälla så små summor, som dem, hvarom här är fråga. Visserligen erkänner jag, att Utskottet kan hafva trott sig finna skäl uti att göra nedsättning i aflöningen för presidenten i skånska Hofrätten på den grund att denna Hofrätt har mindre omfång och således mindre tjenstemannapersonal, men skulle Utskottet då hafva gått konsekvent tillväga, borde det hafva uppställt ett reguladetri-exempel och sålunda räknat efter huru mycket en president uti en Hofrätt på 2 divisioner bör hafva i lön, då en president uti en Hofrätt på 5 divisioner har så och så mycket. Det hade varit att handla konsekvent, om man går ut från den principen att presidenten skall aflönas efter Hofrättens arbete, och anser att han har så mycket mindre att göra om han tillhör en Hofrätt på 2 divisioner, än ifall divisionerna äro 5. Men jag tror att Utskottet i detta fall förbisett, att presidenten uti Hofrätten för Skåne och Blekinge är chef lika väl som andra presidenter och i denna sin egenskap har åtskilliga kostnader att bestrida, som måste utgå, vare sig han har mer eller mindre att göra. Efter min tanke är den ställning, som en chef för ett verk som denna Hofrätt, hvilket är beläget inom en mindre stad i riket, sådan att han med bästa vilja

*Nya lönestater
för Rikets
Hofrätter.*

*Nya lönestater
för Rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

i världen icke kan företaga sig sådana inskränkningar i sitt lefnadssätt, som han möjligen skulle kunna göra, om han vore bosatt uti en större stad och derest han icke vore den främste personen i samhället. Men äfven om det vore någon rättvisa deri att han med afseende på det mindre arbetet hade mindre lön än de båda andra presidenterne, så gör dock den omständigheten att Stats-Utskottet föreslagit vissa vilkor för lönens åtnjutande det för honom omöjligt att använda den lediga tiden för att skaffa sig ökade inkomster. Han är nemligen förbjuden att innehafva någon annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat eller från inrättning eller bolag, som af Kongl. Maj:t sanktionerats. Han kan sålunda icke få fungera t. ex. såsom ordförande uti en direktion, der hans erfarenhet och hans egenskaper skulle göra honom synnerligen lämplig, och han får icke åtnjuta de inkomster, som dermed kunna vara förenade. Under sådana omständigheter och derest detta vilkor skall stå kvar, kan jag ej finna annat än att det är högeligen orätt att, på samma gång som man gifver honom mindre lön, förhindra honom att begagna den lediga tiden för att förbättra sina inkomster.

Det är dessutom med denne president som med alla andra att när han tjenat en viss tid, så är han berättigad till pension. Derigenom att lönen nu blifvit minskad, får han också minskad pension. Det vore då rättvist, att han också finge tjena 5 år längre än de andra presidenterna, eftersom han slitit så mycket mindre på sin intelligens.

Jag tycker för min del, att Stats-Utskottet för en gång kunnat försaka den utsägliga njutningen att få pruta på ett tusental och stält dessa tre presidenter i paritet med hvarandra. Då det här gäller en tjänsteman, som under 18 år på ett särdeles förtjenstfullt sätt förvaltat sitt embete, borde man efter min tanke hafva låtit bli att förändra hans ställning, utan väntat tills tjänsten blifvit ledig med att göra denna indragning.

För öfrigt hoppas jag, att den tid icke skall vara långt aflägsen, då Hofrätten öfver Skåne och Blekinge äfven kommer att arbeta på flera divisioner, hvilket är alldeles nödvändigt, emedan dessa provinser äro så folkrika och målens antal uti Hofrätten så stort, att man till följd deraf får vänta så länge på utslagen, att man hinner helt och hållet glömma bort målen.

Af alla dessa skäl ber jag att få yrka afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr vice Talmannen: Jag har i denna punkt, likasom i flera andra, varit reservant emot Utskottets förslag. Den förste ärade talaren har redan anfört det viktigaste af hvad i frågan egentligen kan sägas såsom skäl mot den af Utskottet föreslagna nedsättningen af lönen för presidenten i Skånska Hofrätten.

Jag ber dock att ytterligare få betona den omständigheten att om man bibehåller presidentens lön sådan den nu är, så får han efter 1866 års bestämmelse 80 procent af sin nuvarande lön, d. v. s. 7,200 kronor i pension, men genom den af Utskottet föreslagna förändringen

skulle han icke kunna få mera än 7,000 kronor och således få vidkännas en inskränkning uti sin pension af 200 kronor, hvilket naturligtvis icke kan vara billigt. För alla andra tjänstemän, för hvilka tjänstgöringspenningar blifvit bestämda, gäller naturligtvis icke detta, då lönerna samtidigt blifvit förhöjda.

Nu kan han visserligen neka att gå in på den nya lönestaten, men icke kan det väl vara skäl att göra sådana bestämmelser att en tjänsteman derigenom skall blifva tvingad att stå kvar vid den gamla regleringen för att få bibehålla samma pension.

Jag ber alltså att få instämma med Herr Hallenborg uti hans yrkande att presidentlönen må uppföras med 10,000 kronor, hvaraf 7,600 i lön, och 2,400 uti tjänstgöringspenningar.

Grefve af Ugglas: Jag är hufvudsakligen förekommen af den förste ärade talaren. Jag tror att Utskottet har haft en oriktig uppfattning, då det på grund deraf att den skånska Hofrätten endast har två divisioner och vissa underordnade tjänstemän till följd deraf hafva mindre att göra än om divisionerna vore fem, — hvilket förhållande äfven gjort att Kongl. Maj:t kunnat föreslå sammanslagning af flera tjänster — gjort en nedsättning uti de för presidenten föreslagna löneförmåner. Det är väl sant, att presidenten i denna Hofrätt så till vida kan hafva mindre att göra än presidenterna i de andra Hofrätterna, att Hofrättens jurisdiktion är mindre och han sålunda har ett mindre antal tjänstemän att vaka öfver, men ser man åter på sjelfva arbetet i Hofrätten så, ifall presidenten arbetar med skiftesvis på de olika divisionerna, kommer det ju alldeles på ett ut, om divisionerna äro fem eller två, och efter den uppfattning jag erhållit skall det vara brukligt i skånska Hofrätten, att presidenten alltid sitter på den divisionen som tjänstgör på stora rummet och följer dess arbeten ifrån den tid divisionen sätter sig tills den slutar, och under det presidenten tjänstgör i Hofrätten, är hans tid således lika upptagen som de andra ledamöternas.

Jag ber att få tillägga något, som förut icke blifvit påpekadt. Presidenten åtnjuter nu liksom alla hofrättsledamöter tre månaders semester. För nio månaders tjänstgöring har han nu 9,000 kronor i lön; kan det då väl vara billigt att begära af honom, att han skall tjänstgöra ytterligare en månad för samma lön? Det innehöll ju en tydlig försämring af de löneförmåner, som han hittills åtnjutit.

Jag anhåller att i afseende å denna fråga Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas, men i öfrigt yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Thyselius: För min del har jag egentligen icke annat att yttra än att jag fullkomligt instämmer i hvad de föregående talarne anført för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i afseende å löneanslaget för presidenten i skånska Hofrätten. Det är nemligen obestriddigt, att detta embete fordrar sammå mindre vanliga egenskaper och samma skicklighet, som öfriga likartade platser taga i anspråk, och den enda anledning, som Utskottet kunnat anföra för att ställa afföningsförmånerna olika för presidenten i skånska Hofrätten och

*Nya lönestater
för Rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

de öfriga Horättspresidenterna, är att den förre skulle vara mindre upptagen af tjenstegöromål än de andra. Det är likvisst efter min uppfattning en något ensidig åsigt. Må vara att den underlydande justitiestaten icke är så stor som i de två andra Hofrätterna, äfvensom att divisionernas antal är mindre, men borde man då icke egna någon uppmärksamhet deråt, att just till följd af dessa förhållanden presidenten i skånska Hofrätten mera deltagar i afgörandet af de till Hofrättens pröfning inkommande ärenden och att följaktligen hans tid är fullt lika upptagen som de öfriga presidenterna. Hvad angår sjelfva löneanslaget läser väl ingen finna, att mera blifvit begärdt än hvad behovet ovilkorligen kräfver.

Jag förnyar alltså min anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Sparre: Då jag inom Utskottet omfattat den mening, som ligger till grund för Utskottets förslag, anhåller jag att få yttra några ord till försvar därför.

Den förste ärade talaren yttrade, att det endast torde hafva varit för det lilla nöjet att få pruta ned ett tusental kronor på den af Kongl. Maj:t föreslagna stat, som Utskottet gjort den ifrågavarande nedsättningen af lönen för presidenten i skånska hofrätten. Jag tror icke, att Utskottet visat sig vara svag för det nöjet, utan har Utskottet gjort denna nedsättning, emedan en skilnad i löneförmåner emellan de olika hofrättspresidenterna synta vara fullt befogad. Det måste nämligen vara en väsentlig skilnad uti omfånget af den verksamhet, som tillkommer en chef för ett verk, hvilket arbetar på 2 divisioner, emot då divisionerna äro till antalet 5, och vill man äfven taga hänsyn till representationskostnaderne, så måste de väl vara lägre för presidenten uti en Hofrätt, der tjenstemännens antal är så mycket mindre. Då man skall bestämma en lön, bör man efter min tanke se till att den står uti ett visst förhållande till andra löner, och det tror jag icke, att Utskottet behörigen iakttagit, om den ställt lönerna för dessa tre presidenter lika höga.

Den förste ärade talaren tyckte äfven det vara hårdt, att presidenten i skånska Hofrätten, på samma gång som han fick mindre lön äfven blef förbjuden att mottaga andra tjänster och deraf skaffa sig någon inkomst. Det må väl vara, men då är det väl ändå mera hårdt för de lägre aflönade ledamöterna af Hofrätten, för assessorer och fiskaler, att blifva underkastade en sådan bestämmelse.

Han nämnde äfven, att man borde taga hänsyn till den person, som nu under 18 år så förtjenstfullt förvaltadt detta embete. Jag får härpå svara, att det nu gäller en löneroglering för framtiden och då få inga personliga skäl göra sig i någon mån gällande. För öfrigt är den nuvarande innehafvaren af presidentsbefattningen fullkomligt betryggad och oförhindrad att qvarstå vid sina nuvarande lönevilkor. Den första punkten uti de föreslagna öfvergångsstadgandena lyder nämligen sålunda:

“De af nuvarande embets- och tjenstemän samt vaktbetjente, som inom förelagd tid förklaradt sig icke vilja på denna stat ingå, bibe-

hållas vid sina förutvarande aflöningsförmåner, dock så att i stället för sportler skall utgå godtgörelse, beräknad efter medeltalet af den sportelinkomst, de må anses hafva åtnjutit under de senast förflutna fem år, för hvilka denna inkomst är fullständigt känd.“ Den nuvarande presidenten eger således att behålla samma aflöning såsom han förut haft.

Det synes mig äfven ligga ett skäl för bifall till Utskottets förslag deruti, att den af Utskottet i detta fall föreslagna skilnad uti lönestaterna för de olika Hofrätterna äfven blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen i fråga om andra hofrättstjenstemän, Så t. ex. kan sekreterarens lön i de andra Hofrätterna uppgå till 6,800 kronor, men för sekreteraren i skånska Hofrätten kan den icke komma att öfverstiga 5000 kronor, för advokatfiskalen i de andra Hofrätterna kan lönen blifva 5,500 kronor, under det att den i skånska Hofrätten blir högst 4,500 kronor. Då Kongl. Maj:t ansett, att dessa löner böra ställas lägre i skånska Hofrätten derföre att den är mindre, bör detta skäl också i första rummet tala för en nedsättning i presidentens aflöning.

Till den omständighet, att Hofrätten möjligen i framtiden kommer att utvidgas, bör man efter min tanke icke nu taga någon hänsyn, ty skulle en utvidgning komma att ske och divisionerna blifva flera, så få vi också se till att förändring göres uti tjenstemännens löner.

Jag anhåller för min del om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Beck-Friis: Då jag varit förhindrad att deltaga i Utskottets behandling af denna fråga och således icke varit i tillfälle att reservera mig mot det beslut, som af Utskottet fattats, anhåller jag nu att få tillkännagifva att jag, derest så icke varit förhållandet, skulle hafva reserverat mig mot Utskottets förslag och yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Medan jag har ordet kan jag icke låta oanmärkt passera en invändning, som gjorts af den siste ärade talaren. Han sade, att man borde sätta chefstjerner lönerna i förhållande till omfånget af den verksamhet, som med dem är förenad. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten derpå att vid den under sista riksdagen beslutade löne-regleringen för armén bestämdes chefslönerna lika, utan afseende å de särskilda regementenas storlek. Efter mitt förmenande kan man icke heller säga att presidenten uti en Hofrätt på fem divisioner skall hafva högre lön än presidenten uti en Hofrätt som har endast två divisioner.

Jag yrkar för min del bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Jag är väsentligen förekommen af representanten från Skaraborgs län, med hvilken jag instämmer, men då jag varit nog olycklig att med min röst bidraga till det resultat, hvartill Utskottet kommit — vill jag icke undandraga mig från att söka försvara Utskottets åsigt. En föregående talare har här yttrat, det Utskottet bort kunna försaka den njutningen att göra anmärkning mot Kongl. Maj:ts proposition. Jag vill deremot endast erinra, att om det måhända i Konstitutions-Utskottet kännes såsom en njutning, då

*Nya lönestater
för Rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

*Nya lönestater
för Rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

man gör en anmärkning emot Kongl. Maj:ts rådgifvare, detta otvifvelaktigt i Stats-Utskottet är förenadt med verkligt obehag. — För min del anser jag det icke vara nödvändigt, att alla chefer hafva samma aflöning. Det är väl sant, att presidenter hafva en ställning, som bör upprätthållas med en viss värdighet men något afseende får man väl i fråga om lönevilkoren fästa vid det större eller mindre arbete, som tjensten medför, och vid storleken af den personal, som chefen har att vaka öfver. Det måste naturligen vara mera besvär med att deltaga uti och ansvara för arbetena på 5 divisioner än på 2, att taga reda på deras mera än dubbelt så många domar och att underskrifva dem. Man anför, att han lika fullt är förhindrad att använda sin tid på annat sätt, men det finnes säkerligen dugliga personer, som gerna vilja hafva mindre arbete och hellre taga mindre lön och dessutom är det ju alltid åtskilliga befattningar utom tjensten, som han kan få sköta, så väl som enskilda affärer. Skilnaden af 10 procent är icke heller särdeles stor. Emot en föregående talare vill jag anmärka, att det här alls icke är fråga om någon åtgärd emot den person, som nu innehar ifrågavarande tienst. Han sitter lugnt kvar och får sin gifna pension när han afgår. Skulle hänsyn till hans person få hafva någon inverkan på saken, skulle jag med största nöje rösta för förbättring i hans lönevilkor, men sådana omständigheter få ej här väga i vågskålen.

Det är förut nämndt, att Kongl. Maj:t i sin proposition gjort afseende på olikheten uti Hofrätternas storlek i fråga om de lägre tienstmännen och då synes mig det icke kunna förnekas, att man äfven vid bestämmande af lönevilkoren för de högsta bör fästa något afseende dervid.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Geijer: Jag kunde visserligen vara hågad att i likhet med reservanterne tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i fråga om lönen för presidenten i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, men jag erkänner att jag har svårt att i detta hänseende nu decidera mig, emedan den föredragna punkten af betänkandet innefattar förutom presidentslönen äfven en annan enligt min tanke ganska vigtig fråga, nemligen lönemolumenternas fördelning i fast lön och tienstgöringspenningar för Hofrättens embets- och tienstmän, rörande hvilken sak jag är af skiljaktig tanke med reservanterne, som i detta fall godkändt Utskottets från Kongl. Maj:ts proposition afvikande förslag. Utskottet har enligt min tanke förfarit nästan strängare mot Hofrättens ledamöter än mot presidenten i skånska Hofrätten i fråga om hans lön. Den föreslagna tillökningen i tienstgöringspenningarne och deraf följande minskning af den fasta lönen är af väsentlig inverkan på nämnde tienstmäns ställning vid sjukdomsfall och pensionering. Jag tror icke att jag misstager mig deri, att, om man räknar ut i hvad förhållande pensionen för Hofrättens tienstmän enligt Utskottets förslag står till hela deras aflöning, skall man finna presidenten vara icke så litet gynnad framför till exempel hofrättsråd i högsta lönegraden. Om derföre presidentslönen i skånska Hofrätten skall höjas till det af Kongl.

Maj:ts föreslagna belopp, torde det vara skäl betänka, huruvida icke jemväl tjenstgöringspenningarne för Hofrätternes embets- och tjenstemän borde sänkas och fasta lönen ökas, till hvad Kongl. Maj:ts proposition bestämmer. Delningen mellan fasta lönen och tjenstgöringspenningarne är en sak som torde böra noga begrundas, äfven derföre att den sammanhängar så nära med de i följande punkt stadgade villkor för de nya löneförmånernas åtnjutande. För öfrigt instämmer jag uti den förste talarens åsigt om vanskligheten att i en sådan fråga som denna i en mindre del gå ifrån Kongl. Maj:ts proposition; och af dessa skäl föreslår jag vördsamt att punkten måtte till Stats-Utskottet återremitteras.

*Nya lönestater
för Rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

Herr Stråle: För min del befarar jag att det ligger ett misstag i den åsigt, som Stats-Utskottets pluralitet omfattat och hvilken nu blifvit af två talare understödd, nemligen att en Hofrätts större eller mindre omfång skulle i någon väsentlig mån inverka på mängden af dess presidents göromål. Dessa göromål kunna enligt min tanke delas i 3 hufvudslag. Först rena domaregöromål. Om en Hofrätt består af 2 eller 5 divisioner, blifva dessa presidenters göromål derigenom icke minskade eller ökade, emedan han icke kan samtidigt tjenstgöra på mer än en division. Det andra, som är föremål för presidentens åtgörande, är att öfvervaka Hofrättens göromål och tillse att alla tjenstemännen fullgöra sina åligganden. Jag medgifver visserligen, att besväret härmed kan vara något större i en Hofrätt med stort antal tjenstemän än i en, der deras antal är mindre, men jag tror icke att skilnaden kan blifva särdeles stor. Presidentens tredje och icke minst viktiga åliggande är att öfvervaka lagskipningens gång inom Hofrättens hela jurisdiktion och tillse att lämpliga substitut för underdomarne blifva förordnade o. s. v. Äfven här måste jag väl medgifva att det större eller mindre antalet af underdomstolar kan hafva någon betydelse i afseende på presidentens göromål, men skilnaden blir i alla händelser icke så stor, att den förtjenar afseende.

Med ett ord: jag vågar påstå att presidentens i skånska Hofrätten göromål kunna anses vara ungefär desamma som de båda öfrige hofrättspresidenternes, och, om jag måst medgifva att någon skilnad i uppgifna hänseenden kan förefinnas, så uppväges denna till fullo deraf, att presidenten i skånska Hofrätten från sessionens början till dess slut deltagar i domaregöromålen inom Hofrätten, hvilket icke alltid är fallet i de andra Hofrätterna. Att emellertid i en fråga, hvilken såsom denna angår en af vårt lands viktigaste institutioner, tala om huruvida representationskostnaden kan vara större för presidenten i en Hofrätt med 40 tjenstemän än i en med 24 tjenstemän, det är i min tanke att fästa sig vid sådana småsaker, som under en offentlig diskussion aldrig borde komma på tal, och jag skulle nästan vilja fälla samma omdöme öfver, att i så viktiga saker orda om att tjenstemännens antal under den ena Hofrätten är större än under den andra.

Jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

*Nya lönestater
för rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

Grefve af Ugglas: Jag vill icke gerna upptaga mycken tid med denna fråga, som egentligen redan förut blifvit diskuterad, men med anledning af två talares yttrande kan jag icke annat än fästa uppmärksamheten på att det är stor skilnad, hvad de gemensamma tjänstemännen angår, huruvida den Hofrätt, der de äro anställda, arbetar på 2 eller 5 divisioner; det är därför som lönen för sekreteraren och advokattfiskalen i Skånska Hofrätten ansetts kunna sättas lägre än för samma tjänstemän i de öfriga Hofrätterna; och det är därför som aktuarie- och arkivarie-tjänsterna i den förra Hofrätten ansetts kunna förenas. Annat är förhållandet med presidenten, som arbetar tillsammans med divisionerna då de arbeta, och med afseende på hvilken detsamma bör gälla för Skånska Hofrätten som för de andra, ty han står i samma förhållande som hofrättsråd, assessorer, fiskaler m. fl., hvilkas löner äro ställda lika för alla Hofrätterna.

En annan talare har yttrat sig om den ändring, Utskottet föreslagit i Kongl. Maj:ts proposition i afseende på fördelningen af lönen och tjänstgöringspenningarne för hofrättsråd, assessorer, sekreterare och advokattfiskaler. Som vi veta äro pensionsförhållandena i närvarande stund så ordnade, att för dem, hvilkas löner understiga 3,000 kronor, gifves hela lönen i pension; för öfrige 80 procent af lönen. Enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle pensionen blifva nedsatt till ungefär 75 procent af löneförmånerna, men på grund af den nu ifrågasatta betydliga förhöjningen af lönerna anser Utskottet någon jemkning äfven härutinnan kunna ske. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på huru dessa förhållanden vid en jemförelse gestalta sig. I närvarande stund åtnjuter ett hofrättsråd i lön 5,000 kronor samt i pension 4,000. Enligt Utskottets förslag skulle pensionen blifva 5,000 kronor. De äldste assessorne åtnjuta nu i lön 4,500 kronor samt i pension 3,600 och skulle enligt Utskottets förslag få i pension 4,300 kronor. Assessorer i andra graden hafva nu 4,000 kronor i lön samt 3,200 kronor i pension och skulle enligt Utskottets förslag äfven de få 4,300 kronor i pension. Ilvad sekreterarne beträffar så hafva de nu olika, nemligen i Svea Hofrätt 2,000, i Göta 2,500 och i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge 3,000 kronor. Pensionen är således olika, men i intet fall uppgår den till det betydligt förhöjda belopp som enligt Utskottets förslag nemligen 4,800 kronor. Advokattfiskalen i Svea Hofrätt åtnjuter nu 2,500 kronor i lön samt lika mycket i pension och hans pension skulle enligt förslaget utgöra 3,800 kronor. Herrarne finna häraf, att det är en ganska betydlig förbättring i tjänstemännens lönevillkor, och jag tillägger, att jag tror att det vore oklokt att vilja ställa fordringarne på fast lön allt för högt med afseende på pensionsförhållandena, emedan det komme att motverka lönerreglering vid andra stater. När Första och Andra Kammarens ledamöter i Utskottet hafva kunnat komma sams om denna förändring, som tillförsäkrar tjänstemännen en så betydlig förbättring, tror jag icke att det vore klokt eller skulle åstadkomma ett godt resultat, om Första Kammarerna skulle, med ogillande häraf, förklara sig vilja återremittera betänkandet. Jag vet icke, men då den af Konungens rådgifvare, som nyss uppträdde, icke yttrade någonting om denna sak, hoppas och förmodar jag att

Kongl. Maj:t icke har något särskildt misshag mot den lilla förändring, som här blifvit gjord. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag med den ändring, att lönen för presidenten i Skånska Hofrätten bestämmes så som Kongl. Maj:t föreslagit.

*Nya lönestater
för rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

Grefve Lagerberg: Då jag i hufvudsak delar den åsigt, som af Herr von Geijer blifvit framställd, förenar jag mig i hans yrkande om återremiss. Jag är nemligen icke alldeles öfvertygad af den siste talarens anförande. Medan jag har ordet ber jag att få nämna, i anledning af hvad som blifvit yttradt derom att presidenten i Skånska Hofrätten skulle hafva mindre representationskostnad än de andre Hofrättspresidenterne, att vid de tillfällen, då jag varit med om att bevilja löner, har representationskostnaden aldrig tagits med i beräkningen vid lönesättningen, och jag tror, att vi i allmänhet böra undvika detta samt, när vi önska att en s. k. representation skall af en embetsman fordras, vi klart och tydligt måtte uttrycka denna skyldighet. Jag kan icke heller låta bli att nämna att, om också presidenten i Skånska Hofrätten skulle hafva mindre arbete än de öfriga presidenterne, jag likväl anser, att han bör ega samma egenskaper som dessa, och, om jag sålunda kunde medgifva att hans aflöning bestämdes något lägre än dennes, skulle jag dock aldrig anse denna förminskning böra tagas af lönen, ty denna bör vara lika för alla presidenterne, emedan det inverkar på pensionsrätten, utan borde väl i sådant fall minskningen ske å tjänstgöringspenningarne.

Jag yrkar återremiss.

Herr von Geijer: Utaf den ärade statsutskottsledamotens yttrande finner jag att här måtte föreligga en ganska sensibel fråga; om man återremitterar den föredragna punkten — heter det — riskerar man att förlora hvad som nu kan erhållas genom antagande af Utskottets förslag.

Jag tillåter mig emellertid fästa uppmärksamhet på hvad som å 6:te sidan af Utskottets betänkande finnes anfördt rörande pensioneringen.

Hvad derom säges har jag haft svårt att förstå, men börjar nu bättre begripa meningen dermed. Efter omförmälade att vid 1858 års löne reglering pensionen bestämdes till 80 procent af lönen i stället för att den förut utgjort hela lönen, har Utskottet, med gillande af K. M:ts proposition såsom ett fortgående i samma riktning, dock bestämt pensionen något lägre än Kongl. Maj:t föreslagit, eller blott till 70 å 71 procent af löneemolumenternas sammanlagda belopp. På detta sätt skulle pensioneringen småningom upphöra att vara en statens angelägenhet, enär pensionen blefve mer och mer otillräcklig för behovet och följaktligen tjänstemannen hänvisad hufvudsakligen till egen omtanke att bereda sig uppehälle på alderdomen. Förslag om upphörande af tjänstemännens pensionering genom statens försorg, hafva ock inom Riksdagen flera gånger varit väckta, men enligt min tanke vore det olyckligt om så skedde. Jag tror för min del att det blifver mycket billigare för staten om den tillhandahåller gamla afskedade tjen-

*Nya lönestater
för rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

stemän pension, än om lönerna för alla tjänstemän så ökades att de lemnade tillgång för insättning i ränteförsäkringsanstalt.

Jag ber att med några ord få bemöta ett nyss andraget skäl för bifall af Kongl. Maj:ts förslag i fråga om lönen för presidenten i Skånska Hofrätten, det skälet nemligen att genom sistlidet års reglering äro lönerna för regementschefer satte lika antingen regementena äro större eller mindre. Det är sant att så skedde, men manne det i längden bär sig att låta t. ex. en artilleriregementschef, som har bortåt 200 officerare och underofficerare under sitt befäl och handhafver en stor och vigtig administration, qvarstå vid samma lön som tillkommer chefen för ett regemente, organiseradt på endast en bataljon.

Jag tror icke att arméns lönereglering bör anses välbetänkt i alla delar; den pröfvades alltför hastigt.

Emellertid, om ingen annan yrkar återremiss, afstår jag derifrån.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet, dels af *Herr Hallenborg* att detsamma skulle bifallas med den förändring, att aflöningen för presidenten i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge bestämdes i enlighet med K. Maj:ts förslag, och dels att momentet måtte till Utskottet återförvisas.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på *Herr Hallenborgs* yrkande, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej, och slutligen proposition på återremiss af momentet, hvilken proposition besvarades med nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till momentet med den af *Herr Hallenborg* föreslagna ändring änyo blifvit gjord samt med många ja jemte åtskilliga nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. b.

1:sta och 2:dra stadgandena.

Biföllos.

3:dje stadgandet.

Grefve af Ugglas: Jag har reserverat mig mot Utskottets förslag i denna del, såvidt det skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition. Det är enligt min uppfattning oklokt af staten att vilja föreskrifva sådana vilkor som det ifrågavarande. Man har ansett att Hofrättens värdighet skulle kräfva att dess tjänstemän icke innehade någon annan tjänst, men om man också måste anse detta önskvärdt, kan man dock icke föreskrifva något sådant, och derigenom hindra en jurist att begagna sig af den ledighet han kan hafva för att lemna upplysningar och biträde åt enskilde personer, hvaraf den största förtjensten kan

skördas. En sådan föreskrift vore ett band på staten att icke kunna få använda tjänstemän i dessa grader till uppdrag, till hvilka det är af vigt att hafva fullt lämpliga personer. Huru skulle det tillgå att skaffa ordförande i lagberedningen? Dertill finge icke tagas ett justitieråd, icke en president, icke ett hofrättsråd, och det är dock af största vigt att till denna befattning hafva en fullt lämplig person, som kan pådrifva arbetet. Jag kan icke inse annat, än att hvad man något utopiskt söker, icke kan vinnas, och då stadgandet, som föreslås, icke kan vara annat än till men för staten, anser jag att vi icke böra gå längre än Kongl. Maj:t föreslagit, eller att föreskrifva att Hofrättens tjänstemän icke må åtaga sig uppdrag, som kunna vara hinderliga för deras tjänster.

På grund af hvad jag yttrat anhåller jag om afslag å Utskottets hemställan i denna punkt och bifall till hvad Kongl. Maj:ts proposition i detta hänseende innehåller.

Efter härmed slutad öfverläggning, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att *Grefve af Ugglas* hade yrkat, att Kammaren, med afslag å ifrågavarande stadgande, skulle i stället antaga 2:dra stadgandet i de af K. M:t föreslagna vilkor för åtnjutande af de nya löneförmånerna i rikets Hofrätter, hvilket stadgande lydde sålunda: »att med embete eller tjänst i Hofrätt icke må förenas annan tjänst å rikets Riksdagens eller kommuns stat; ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den finnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen i Hofrätten; dock att tjänsteman, som vid den nya löneregleringens inträdande redan innehar tjänst utom Hofrätten, må densamma bibehålla så länge den icke är för tjänstgöringen i Hofrätten hinderlig.»

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till det förevarande stadgandet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på det utaf *Grefve af Ugglas* gjorda yrkande, hvilken proposition med ja besvarades.

4:de—9:de stadgandena.

Biföllos.

1:sta punkten.

Herr Ekman, Carl: Jag anhåller endast att vid förevarande punkt få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i enlighet med den reservation, som af mig och andra denna Kammares ledamöter blifvit afgifven inom Utskottet.

*Justitiekanslerns
afslöning.*

Herr von Koch: Äfven jag anser mig böra instämma i den gjorda anhållan, att, med afslag å Utskottets förslag, Kongl. Maj:ts proposition måtte vinna bifall, och jag ber att med några ord få motivera detta mitt yttrande.

Jag vill då först och främst meddela den upplysning, att justitie-

*Nya lönestater
för rikets
Hofrätter.
(Forts.)*

Justitie-
kanslerns
aflöning.
(Forts.)

kanslerns löneförmåner af ålder varit bestämda till något högre belopp än till och med ledamöternes i Högsta Domstolen. Enligt 1835 och 1840 års stater var lönen för justitieråden likasom för justitiekanslern 4,000 riksdaler banko, men derunder inbegrepos för justitieråden endast 200 och för justitiekanslern 260 tunnor spannmål. Dyrtidstillägg skedde då på det sätt, att det gick ut efter det pris, hvar med markegången öfversteg det i riksstaten beräknade af sex R:dr per tunna. År 1843 eller sista året, då detta aflöningssätt för justitiekanslern gälde, var markegångspriset 8 R:dr 17 skillingar banko, och således lönen för justitiekanslern 6,918 riksdaler och endast 82 riksdaler lägre än för närvarande. Från och med 1844 till Juni 1866 var lönen 6,390 R:dr, derefter 7,000 R:dr. Sedermera erhöll justitiekanslern dyrtidstillägg för ett år, 1875, hvilket dock afslogs året derefter. Nu tjena justitiekanslern och den lika aflönade justitieombudsmannen hvardera för 7,000 kronor. Hade 1835 års riksstat med dess på markegångspris beroende dyrtidstillägg fått oförändrad gälla, hade dessa embetsmäns aflöning varit t. ex. år 1869 kronor 8,655: 98 och sistlidet år kronor 8,280: 88. Fick staten eller enskild husbonde någon annan tjänare billigare 1869 och 1875 än 1835? Men Konungens och Riksdagens högste ombudsmän fingos för bättre vilkor.

En ledamot af Stats-Utskottet, hvilken, enligt hvad jag tror, tillhör majoriteten inom Utskottet, har fält ett yttrande, som jag ber få taga fasta på, nemligen att man *vid en lönereglering* icke får fästa afseende vid personliga konsiderationer eller då varande innehafvarens af ett embete förmodade eller verkliga skicklighet, utan vid embetet sjelft, sådant det enligt grundlagen bör vara. Detta är otvifvelaktigt den rätta åsigten. Men när Stats-Utskottets majoritet anser, att justitiekanslerns göromål, "om än viktiga, dock icke kunna anses vara af synnerligen ansträngande beskaffenhet", ber jag få fästa uppmärksamheten på, att det är ganska svårt att bestämma hvad som för en tjänsteman är synnerligen ansträngande. Jag tror icke att detta kan bestämmas efter aritmetiska regler, genom att addera de afgjorda målen eller genom att väga luntorna på decimalväg, utan det beror på sjelfva ärendenas beskaffenhet och väsentligast på den möda och noggrannhet, som nedlägges på sjelfva arbetet, och detta är icke lätt att uppskatta, i synnerhet hvad angår just de viktigaste befattningar, der tankekraft, der själens ej blott kroppens "ansträngande" alltid *fordras*, men tyvärr stundom kan sparas. Då det är fråga om en lönereglering, tror jag man emellertid måste fästa afseende vid hvilka egenskaper, som *erfordras* hos de tjänstemän, hvilkas löneförmåner skola bestämmas, och då förekommer det mig, som för den man, hvilken är Konungens högste ombudsman, och för den som är Riksdagens ombudsman, och för dem hvilka såsom sådana skola "*hafva tillsyn*", å hvardera statsmaktens vägnar, *öfver rättvisans handhafvande och i sådan egenskap beifra fel*, som begås af domare och embetsmän från de högsta till de lägsta, erfordrades ganska framstående egenskaper. De misstaga sig högligen, hvilka anse, att justitiekanslerns embetsålgganden skulle vara af lindrigare beskaffenhet än justitieombudsmannens. Till en del äro dessa ålgganden likartade, men för justitiekanslern

tillkommer de underdåniga utlåtanden, han skall afgifva i alla möjliga olikartade ämnen och deribland, åtminstone förr, ofta äfven lagförslag och ifrågasatta ekonomiska författningar, till följd af Kongl. Maj:ts remisser. Dessa utlåtanden upptaga mesta tiden och erfordra det största kunskapsförrådet. Hvad vidare beträffar den andel, båda hafva i åklagaremakten, tror jag att denna är *svårare* för justitiekanslern än för justitieombudsmannen, i det att den senare icke har rättighet att blanda sig uti andra åtal, än de som röra *embetsfel*, och i afseende å dem kan han undgå att taga befattning med alla, som äro af lindrigare beskaffenhet, och lemna åtalet för dem åt justitiekanslern. Justitieombudsmannen kan och bör derfor egna sig mera åt lagstiftningskallet. Justitiekanslern är särskildt skyldig att sjelf eller genom de under honom, såsom *chef för åklagaremakten*, ställda personer "låta föra Konungens talan i *mål som röra allmän säkerhet och kronans rätt*". Huru *ett* enda tvistemål utförts torde någon gång bestämt vinst eller förlust för kronan af hundra tusentals riksdaler.

Då jag anser mig icke behöfva vara vidlyftigare, enär inom Stats-Utskottet flere ledamöter anmält sin reservation emot förevarande punkt, inskränker jag mig till att förnya yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Jag har verkligen oakadt allvarliga bemödanden icke blifvit öfvertygad om att justitiekanslern bör hafva 2,000 kronor i löneförhöjning. Om man nemligen jemför de nuvarande lönerna med de föreslagna nya, t. ex. hofrättsrådens, som hafva 6,000 kronor, och presidentens i Hofrätten, som har 9,000 kronor, så ser man, att förhöjningen för båda är 1,000 kronor, och det är just hvad Utskottet tilldelat justitiekanslern. Enligt Kongl. Maj:ts förslag åter skulle justitiekanslern i förhöjning erhålla $\frac{2}{7}$ af sin lön, men presidenterna endast $\frac{1}{9}$ och hofrättsråden $\frac{1}{10}$. Har denne embetsman då så mycket mera ansträngande arbete? Jag har tvärtom blifvit öfvertygad derom, att både hofrättsråd och revisionssekreterare hafva vida mera att göra, likasom äfven justitieombudsmannen. Man säger att justitiekanslern är kronans rådgifvare i juridiska mål, men jag tror, att vi lyckligtvis kommit derhän, att Konungens rådgifvare reda sig sjelfva vid behandlingen af sådana ärenden och äro lika goda jurister som justitiekanslern. Tjensten är icke numera det samma som förr, då dess innehafvare var ställd lika med rikets högste embetsmän, och då åtal förekommo mycket oftare och af svårare beskaffenhet än nu för tiden. Dessutom förefinnes nog ingen svårighet för Kongl. Maj:t att med dessa 8,000 kronor hålla platsen väl besatt, ty jag tror att de fleste hofrättsråd eller revisionssekreterare med tacksamhet skulle mottaga den. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Efter hvad den föregående talaren yttrat skall jag vara ganska kort och hufvudsakligen inskränka mig till att instämma med honom. Om man granskar Kongl. Maj:ts förslag, finner man, att för hofrättspresidenterna lönerna blifvit förhöjda med något öfver 11 procent af det belopp som för närvarande till dem utgår,

*Justitie-
kanslerns
aflöning.*
(Forts.)

samt att Stats-Utskottet för justitiekanslern föreslagit en förhöjning af något mer än 14 procent öfver den nuvarande lönen. Jag tror att ensamt dessa siffror tala tillräckligt för den af Utskottet gjorda begränsning af ifrågavarande anslagsbegäran. Man har sagt, att en annan lön sammanhänger med justitiekanslerns, nemligen justitieombudsmanens, och att något afseende borde fästas dervid. Men jag tror, att ett bättre sätt förefinnes att förbättra hans lönevilkor, nemligen att man borttager det hårda vilkor, som är förenadt med hans lön, att om dess innehafvare af sjukdomsfall hindras att göra sin tjenst, så mister han hälften af sin lön. Ett vilkor, som jag tror ej förefinnes för någon annan. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Statsrådet Thyselius: Det skäl, som af Stats-Utskottet blifvit anfördt för afslag å Kongl. Maj:ts proposition rörande löneförhöjning åt justitiekanslern, är att de göromål, som honom åligga, icke kunna anses vara af synnerligen ansträngande beskaffenhet. Förmodligen har Stats-Utskottet, då detta yttrande meddelades, hufvudsakligen haft för tanken de åtal, hvilka af justitiekanslern och på hans förordnande kunna emot tjänstemän anställas. Jag ber att i anledning deraf få fästa uppmärksamheten derå, att denna del af justitiekanslerns tjensteåligganden visserligen icke är den mest ansträngande. Honom tillhör äfven att vaka deröfver, att allmän säkerhet i landet eger rum; han skall iakttaga kronans rätt i alla hänseenden, då tvist kan förekomma, så att han icke allenast förordnar ombud att utföra kronans talan och bestämmer, huruvida sådan skall fullföljas eller ej, utan ock, då ärendena äro af mera grannliga och vigtiga beskaffenhet, bestämmer sättet, huru denna talan skall utföras. Dessutom tages han af regeringen i anspråk för afgifvande af yttranden i flera invecklade administrativa ärenden, der frågor af juridisk art äfven förekomma. Jag tror att, om allt detta tages i betraktande, man skall finna, att tjensten icke fordrar så föga ansträngning, som Utskottet antagit. Att befattningen är vigtig, är dock medgifvet, och redan för bestridandet af en vigtig befattning fordras, att innehafvaren är nöjaktigt aflönad.

Det har af en föregående talare upplysts, att justitiekanslerns lön förr varit stäld ungefär i likhet med justitierådens. Den har någon gång stigit högre, och vid den allmänna löneregleringen bestämdes skillnaden till endast 1,000 kronor. Nu har justitierådets lön blifvit förhöjd med 2,000 kronor, och då synes det äfven vara af förhållandena påkalladt, att justitiekanslern kommer i åtnjutande af en lika förhöjning. Att betrakta denna plats som en öfvergångsbefattning, hvilket lätt skulle kunna inträffa, om en allt för stor skillnad eger rum mellan de båda omförmälda lönerna, tror jag icke skulle lända till landets bästa. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Beck-Friis: Jag anhåller få instämma med dem, som yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr *Ekman, Carl*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning, skulle bifalla samma framställning oförändrad; gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på Herr *Ekmans* yrkande, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller 1:sta punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren punkten i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning, och bifaller samma framställning oförändrad.“

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—32.

Nej—53.

2:dra, 4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Mom. a.

*Lönestat för
Krigshof-
rätten.*

Herr vice Talmannen: Såsom herrarne finna, tillhör jag dem, som reserverat sig mot Utskottets förslag i förevarande punkt och jag ber på grund deraf få yrka, att Kammaren måtte bifalla det af Kongl. Maj:t framställda förslag. Enligt detta förslag skulle t. ex. krigshofrättsrådet få en nedsättning af 400 kronor, men enligt Utskottets förslag af 900 kronor emot den aflöning, han för närvarande åtnjuter. Kongl. Maj:ts förslag om ålderstillägg för krigshofrättsrådet, sekreteraren och krigsfiskalen är enligt med hvad för de öfriga hofrätterna blifvit ifrågasatt, och till den nedsättning, som derigenom skulle ske i krigshofrättsrådets lön har denne tjensteman samtyckt, men att ytter-

Lönestat för
Krigshof-
rätten.
(Forts.)

ligare minska hans lön med 500 kronor, synes mig vara särdeles olämpligt.

Jag ber äfven få må fästa uppmärksamheten derå, att genom in-
dragning af två kanslisttjänster och förändring af vaktpersonalen, upp-
står verkligen en nedsättning i det ordinarie anslaget för de civile
ledamöterna från 12,241 kronor 50 öre till 11,100 kronor.

Vidare har Utskottet föreslagit, att de militäre ledamöternes
arfvoden skulle föras på extra stat, då Kongl. Maj:t deremot föreslagit
nämnda arfvodens uppförande på ordinarie stat. Jag vill visst icke
påstå, att så synnerligen stor olycka sker, om dessa arfvoden upp-
föras på extra stat, men jag kan å andra sidan icke finna något skäl
dertill, ty så länge Krigshofrätten finnes, måste äfven desse ledamöter
finnas, och då de öfriga anslagen till denna institution äro uppförda
på ordinarie stat, kan jag icke inse, hvarföre anslaget till de militäre
ledamöterna skulle stå på extra stat.

På nu anförda skäl anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts för-
slag till aflöningsstat för Krigshofrätten.

Grefve Sparre: Jag har att för Kammaren afbedja en försum-
melse; jag röstade nemligen i Utskottet för Kongl. Maj:ts förslag, men
glömde att afgifva min reservation mot Utskottets beslut. Skälen för
mig att rösta sålunda äro af den föregående talaren anförda. Det
är visserligen sant, att en skilnad är föreslagen i vilkoren för Krigs-
hofrättens ledamöter och ledamöterna i de öfriga hofrätterna, nemli-
gen den, att för de förre icke skulle gälla det vilkor, som för de se-
nare är stadgadt uti mom. 3:o af Utskottets hemställan angående
hofrätterna. För min del tror jag ej att deruti ligger någon särdeles
stor fördel. För hvarje verk, som organiseras, förbjuder man leda-
möterna att med tjänstgöringen i verket förena annan tjänst, alltså
återstår för Krigshofrättens ledamöter, för hvilka man låter denna
rättighet kvarstå visserligen rättigheten men ej några tjänstebefatt-
ningar att erhålla.

Af dessa skäl har jag uti Utskottet yrkat bifall till Kongl. Maj:ts
förslag och gör detsamma nu här i Kammaren.

Grefve af Ugglas: Då enligt min uppfattning endast litt. a. af
förevarande moment i Utskottets utlåtande nu är föredragen, hvilken
rör de civile embetsmännens löner, vill jag nu icke yttra mig med
afseende å den förste talarens anförande, i hvad detsamma afsåg de
militäre ledamöterna. Hvad åter beträffar de civile ledamöternes i
Krigshofrätten löner, så har jag uti min reservation antydt, att det
icke är tänkbart för Riksdagen att kunna finna någon grund för ett
afslag å hvad Kongl. Maj:t föreslagit angående ålderstillägg efter 10 år
åt krigshofrättsrådet, sekreteraren och krigsfiskalen. Då föregående
Riksdagar ansett billigheten kräfvat, att åt desse tjänstemän tilldelades
dyrtidstillägg, som för krigshofrättsrådet varit nära dubbelt så högt
som det ålderstillägg, han efter 10 års tjänstgöring skulle erhålla, och
för de båda öfriga alldeles lika med det föreslagna ålderstillägget,
torde icke kunna anföras någon grund för en vägran att tilldela dem
den af Kongl. Maj:t föreslagna rätten till löneförhöjning. Det skäl

den siste talaren anført, nemligen, att ledamöterna i Krigshofrätten skulle få med tjenstgöringen i nämnda verk förena annat tjenst, finner jag icke vara något skäl, emedan denna rättighet åtnjutes af dem redan nu och de få således deruti icke någon ny förmån. Jag anhåller, att Kammaren måtte bifalla Kongl Maj:ts förslag i hvad det rör lönerna för krigshofrättsrådet, sekreteraren, krigsfiskalen och vaktmästaren.

*Lönestat för
Krigshof-
rätten.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Thyselius: Jag ber få instämma uti hvad den föregående talaren yrkat i afseende på aflöningen för de civile tjänstemännen inom Krigshofrätten. Det må vara en sanning att dessa tjänstemän icke kunna vara till fullo upptagna af dessa deras befattningar, utan att tid må vara öfrig till annan sysselsättning, men det ligger för det allmänna en synnerlig vikt derpå, att de öfriga göromålen icke må inkräkta allt för stor del af tjänstemännens tid, utan betraktas såsom bisak och tjenstgöringen inom Krigshofrätten såsom hufvudsak. Detta är så mycket mera angeläget, som det bör vara den civile ledamoten framför andra ålagdt att följa den militära lagstiftningens och lagskipningens gång. Skulle genom en otillräcklig lön hans egentliga intresse vändas åt annat håll, befarar jag, att staten deraf skulle lida vida mer än som svarar mot medgifvandet af det begärda ålders-tillägget. Jag instämmer i yrkandet om bifall å Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma endast hade yrkats, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för såvidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i fråga om löneförmånerna för krigshofrättsrådet, sekreteraren, krigsfiskalen och vaktmästaren, skulle bifalla samma framställning oförändrad; gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på ofvan berörda yrkande, hvilken proposition med ja besvarades.

Mom. b.

Grefve af Ugglas: Vid föredragningen af den föregående punkten yttrade en ärad talare, att han icke fann något skäl, hvarföre de militäre ledamöterna i Krigshofrätten skulle uppföras på extra stat, utan yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att de skulle uppföras på ordinarie stat. För min del skulle jag icke hafva något bestämdt emot, att äfven de militäre ledamöterna blefve uppförda på ordinarie stat; men en skillnad förefinnes verkligen mellan desse och de civile ledamöterna, i det nemligen de militäre ledamöterna utnämnas på förordnande för tre år i sender, och vid en öfvergång kan sålunda skäl finnas att behandla dem olika med de civile ledamöterna. Ett annat skäl, som verkat på mig inom Utskottet, är att det högsta, jag anser vara tänkbart att uppnå i frågan om Krigshofrättens reglering, vore att icke på ordinarie stat söka intvinga hvad som icke be-

Lönestat för
Krigshof-
rätten.
(Forts.)

stämdt hör dit, och derföre anhåller jag om bifall till Utskottets hemställen i denna punkt, att de militäre ledamöternes arfvoden må uppföras på extra stat.

Herr vice Talmannen: I afseende på dessa Krigshofrättens militäre ledamöter yttrade jag förra gången blott i förbigående, att jag ansåg ingen skada ske om deras arfvoden komme på extra stat, ehuru jag å andra sidan icke kunde finna något skäl, hvarföre medel till fyllande af ett behof, som kommer att räcka lika länge som Krigshofrätten, skulle stå på extra stat; men då jag icke låtit anteckna mig såsom reservant, vill jag icke, så vida ingen annan yrkar nämnda arfvodens uppförande på ordinarie stat, skilja mig från mina kamrater inom Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

Mom. c.

Bifölls.

Mom. d.

Krigshofrät-
tens indrag-
ning.

Grefve af Ugglas: Då jag i min reservation genom återopande af hvad i denna del förut blifvit yttradt fullständigt redogjort för min uppfattning derom, att Krigshofrätten icke kan indragas, vill jag nu icke upptaga tiden med ett återuppreande deraf, utan inskränker mig att endast yrka afslag å hvad Utskottet här föreslagit.

Herr Ekman, Carl: Jag är visserligen enskildt af den uppfattning, att Krigshofrätten icke kan komma att upphöra, och att således de mål, som nu af denna domstol handläggas, icke lämpligen kunna handläggas af någon annan, men detta oakadt tror jag dock, med fästadt afseende på de förhållanden, som nu existera, samt med tanken, å ett förändradt ordnande af vårt försvar och de farhågor, som från åtskilliga håll gifva sig tillkänna i afseende på de lagar och författningar, under hvilka de möjligen blifvande värnpligtige skulle komma att stå, att det finnes skäl, som tala för att denna fråga underkastas en sådan utredning att, då till afgörande föreligger frågan om den nya härorganisationen, det för alla må vara tydligt och klart, att en sådan domstol som Krigshofrätten verkligen bör finnas kvar.

På dessa skäl tager jag mig friheten anhålla, att Första Kammarren måtte lemna sitt bifall till den föreslagna skrifvelsen. Jag är öfvertygad derom, att ett bifall till denna Utskottets framställning skall på många håll, der för närvarande mycken oro gifver sig tillkänna, verka ganska lugnande.

Grefve af Ugglas: Om jag skulle kunna tänka mig någon organisation af försvaret, som icke kräfde sin särskilda krigsöfverdomstol, så skulle jag också kunna förena mig om att låta en dylik skrifvelse

afgå till Kongl. Maj:t. Man tycker att en skrifvelse är oskyldig, derföre att Kongl. Maj:t ändock kan göra hvad han finner lämpligt, men jag får fästa uppmärksamheten på att, om man skrifver till Kongl. Maj:t, så bör det vara med den uppfattning, att något genom denna skrifvelse skall kunna vinnas. En sådan angifver ju för Kongl. Maj:t, att den Kammare, som beslutat densamma, är inom sig öfvertygad om lämpligheten af en åtgärd i den rigtning, som är i fråga. I min reservation finnes åberopadt hvad den för granskning af förslag till särskild strafflag för krigsmakten utsedda komité yttrat, hvilket så tydligt ådagalägger nödvändigheten af en krigsöfverdomstol, att någon tvekan i detta hänseende icke bör ega rum. Den tanke, som hos många finnes, att de militära målen skulle behandlas på samma sätt som de civila, har blifvit fullständigt underkänd af det skäl, att de militära målen böra i allt bedömas icke blott efter lagens bokstaf utan efter dess anda, och att då tjenstemännen i de civila embetsverken icke kunna sätta sig in i denna uppfattning, förhållandet måhända skulle blifva, att i våra tre eller möjligen blifvande fyra eller fem hofrätter alldeles enahanda förbrytelse behandlades olika. Jag anser således för min del otänkbart, att icke en särskild krigsöfverdomstol måste finnas, och skulle, hvilket jag icke har klart för mig, till följd af en omändring af vår försvarsorganisation, fråga blifva om en omskapning af förhållandena för att låta en lämpligare anordning af krigsdomstolarne ansluta sig till det nya system, som införes, så föreställer jag mig, att Kongl. Maj:t i sammanhang med den försvarsorganisation, som förelägges Riksdagen till antagande, kommer med förslag till de föreskrifter, som i detta hänseende anses böra införas. Skulle så icke ske, är tiden inne för Riksdagen att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på det mindre goda samband, som förefinnes mellan den nya institutionen och den gamla krigsdomstolsinrättningen. Då jag emellertid icke klart inser, att tidpunkten för affåtande af en sådan skrifvelse är inne, och då Kongl. Maj:t möjligen skulle deraf missledas och tro att Första Kammaren skulle ega den uppfattning, att en krigsöfverdomstol icke vore behöflig, måste jag fortfarande yrka afslag å Utskottets hemställan om affåtande af den skrifvelse, som här är föreslagen.

Herr Bennich: Om jag icke orätt uppfattat den tankegång, som gjorde sig gällande hos den näst siste talaren, var det den, att med värnpligtens införande skulle förenas en lagstiftning, som stälde vår då blifvande krigsmakt i ett helt annat förhållande än den nuvarande, så att ingen fruktan hos folket skulle behöva räda för att lemna de unga männen i militärmaktens händer. Så fattade jag hans tankegång. Det är klart, att om man erkänner att en krigslagstiftning måste finnas för hvarje militärorganisation, så får man väl äfven medgifva, att denna lagstiftning måste tillämpas i anda och sanning, och att de personer, som skola tillämpa den, måste förstå densamma. Jag vågar ock påstå, att våra jurister i allmänhet, så kunniga och rättrådiga de än äro, till följd af sin verksamhet icke varit i tillfälle

Krigshofrät-
tens indrag-
ning.
(Forts.)

*Krigshofrät-
tens indrag-
ning.*
(Forts.)

att sätta sig in i de egendomliga militära förhållanden, som måste komma i fråga vid krigsmåls behandling. Således är det, efter min öfvertygelse, gifvet att, om man organiserar vår armé på värnpligtens grund eller på hvilken grund som helst, så måste denna armé i fråga om uppfyllandet af sin pligt, bedömas efter de speciela lagar, som för dess tjänstgöring måste gälla, och då tror jag, att för bestämmande af militärens förhållande i enlighet med dessa lagar särskilda krigsdomstolar måste finnas i alla instanser. Jag kan derföre icke se, att något kan vinnas med denna skrifvelse eller att Kongl. Maj:t kan sätta i fråga att upphäfva en krigsöfverdomstol, särskildt organiserad för att bedöma sådana fall. Det är redan af en reservant, Grefve af Ugglas, i hans reservation visadt, att försök varit gjorda att organisera krigsdomstolar på annan grund, men att man kommit till insigt derom, att en sådan anordning ingalunda vore bättre, hvarjemte kostnaden derför blefve snarare dyrare än för nuvarande organisation. Om jag genom en förändring härutinnan inke vinner något hvarken vid målens behandling eller i afseende på billighet, så vet jag icke hvad man med denna förändring skall åsyfta. Jag hemställer derföre, att Kammaren icke måtte besluta aflåtandet af den ifrågasatta skrifvelsen.

Herr von Geijer: Jag kan icke neka, att den åsigt, som Grefve af Ugglas framstälde, synes mig hafva goda skäl för sig; men jag tror dock icke, att man behöfver hysa så stor betänklighet för att genom den föreslagna skrifvelsen å nyo frambära frågan till regeringen för att af densamma pröfvas i sammanhang med landtförsvarets omorganisation, som ju möjligen kan hafva inverkan på organisationen af krigsdomstolarne. Då dertill kommer, att frågan om Krigshofrättens indragning är en gammal fråga, vill jag icke för min del motsätta mig aflåtandet af den utaf Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen, som åtminstone icke kan göra någon skada. Den talare, mot hvilken Herr Bennich vände sig, framstälde, om jag rätt fattade hans yttrande, ingalunda en sådan åsigt, som skulle en ny organisation af arméen, grundad på allmän värnpligt, nödvändigt stå tillsammans med en väsentligt förändrad lagstiftning för arméen; hans yttrande torde blifvit af Herr Bennich missförstådt. Jag får för min del instämma uti Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Föregående talare hafva uttalat den åsigt, att Krigshofrätten icke kan indragas, men ändock tillstyrkt bifall till den underdåniga skrifvelsens aflåtande. I båda dessa hänseenden är jag af motsatt åsigt. Jag anser skrifvelse icke böra aflåtas, på den grund, att frågan nyligen varit föremål för en grundlig utredning och pröfning samt att jag måste respektera det derigenom vunna resultatet, men jag anser högst sannolikt, att en utsträckt värnepligt kommer att oemotståndligen i en mer eller mindre aflägsen framtid medföra en genomgripande förändring af krigsdomstolsorganisationen. Ehvad en sådan förändring må vara önskelig eller icke, så står dock fast, att en särskild militärisk anda, afsedd att derigenom

upprätthålla disciplinen, icke har sin berättigade plats i domstolarne. Jag är jurist och, måhända, enligt hvad man förebrått mig, till och med flinthård jurist; i sådan egenskap hyser jag den åsigt, att hvarje lag, företrädesvis en strafflag, måste tillämpas efter sin ordalydelse och mening, som hvarje domare, vare sig militär eller civil, bör och kan på enahanda sätt och i enahanda anda uppfatta.

Jag omnämner detta blott för att framställa min åsigt i detta hänseende och yrkar afslag i Utskottets hemställan.

Herr Mannerskantz: I afseende på den föregående behandlingen af denna fråga och den undersökning, för hvilken den varit föremål, återkallar jag i Herrarnes minne, att denna undersökning varit så grundlig som möjligt. På en förut gjord framställning af Riksdagen, har en komité behandlat frågan om krigslagarne, hvarefter alla Hofrätterna och Högsta domstolen afgifvit sina yttranden och Kongl. Maj:t fattat beslut i frågan. Det oaktadt väcktes frågan genast derefter i samma syftning som nu. Man yrkade, att frågan skulle återupptagas och det oaktadt icke något skäl kunde angifvas, som talade mot grundligheten af den utredning, som varit åvägabragt. Om man äfven hyser en från andras afvikande åsigt, som icke lyckas göra sig gällande, och oaktadt all utredning af frågan ändock vidhåller densamma, så bör man väl dock låta sin åsigt underordnas den andra och icke ständigt upprifva en fråga, deruti auktoriteterna redan fattat beslut.

Jag kan för öfrigt icke finna att den nya föreslagna härorganisationen, grundad på allmän värnepligt, kan göra förändring i behovet af särskilda krigsdomstolar. Det bör väl medgifvas, att den militära andans upprätthållande är något annat än den juridiska lagens bokstafliga tillämpning. Många förhållanden måste i det fallet tagas i betraktande. Bland andra skäl för att det bör finnas en särskild krigsöfverdomstol är att dylika mål derigenom blifva hastigare afgjorda. Man bör väl se efter, att man i svenska lagen får sådana bestämmelser, att de skydda deras rätt, som äro värnpligtige; men att jemväl något bör i lagen finnas, som möjliggör att ur militärisk synpunkt behandla saken, anser jag vara nödvändigt. Att bilda en armé på grunden af allmän värnpligt, som har en lösligare sammanhållning än den nuvarande, och på samma gång göra lagstiftningen för densamma slappare, anser jag för min del vara mindre välbetänkt. Jag kan icke annat än motsätta mig, att man å nyo upprifver denna fråga, och yrkar derföre afslag å Utskottets hemställan.

Herr Wijkander: Den näst siste talaren har mot arméns chefer och krigsdomstolarne framkastat, att krigslagarne skulle tillämpas, icke efter bokstafven utan i en anda, som vore en helt annan än den, som återfinnes i sjelfva lagstiftningen. Denna beskyllning, som saknade hvarje skytt af bevis, kastar jag tillbaka, såsom, efter min öfvertygelse, alldeles obefogad. Hans yttrande innebär för mig endast ett bevis för att det vore en olycka för armén, om dess disciplinära förhållanden skulle blifva underkastade pröfning af, såsom talaren uttryckte sig,

Krigshofrätternas indragning.
(Forts.)

*Krigshofrät-
tens indrag-
ning.*
(Forts.)

flinthårda jurister; men jag anhåller särskildt få fästa uppmärksamheten på ett annat förhållande. Den ledamot af Stats-Utskottet, som ansåg den ifrågasatta skrifvelsen önskvärd, talade derjemte om att man, synnerligast i Andra Kammaren, skulle hysa en allmän fruktan för att nuvarande krigslagar och krigsdomstolar skulle vid införandet af den allmänna värnplikten fortfarande bestå. Jag kan icke fatta denna farhåga och jag tror, att det vore mycket olyckligt, om Första Kammaren instämde i och gåfve ett gillande åt densamma, hvilket den naturligtvis skulle göra, om den deltog i beslutet om skrifvelsen till Kongl. Maj:t. Hur skall man för öfrigt kunna förklara detta motiv? Man hyser oro för att med den nuvarande lagstiftningen lemna sina barn i arméns leder, och därför begär man indragning af Krigshofrätten? En begäran om ändring i lagarne för krigsmakten vore under en sådan förutsättning förklarlig, men, huru indragningen af Krigshofrätten skall kunna leda till det åsyftade målet, begriper jag icke. Om deremot lagarne skulle så skrivas, att det blefve omöjligt tillämpa straffen — ty det är väl straffen, som desse fäder frukta — blefve följden, att disciplinen och ordningen inom armén icke skulle kunna upprätthållas; och det vore en stor olycka. Jag, för min del, anser det således vara önskvärdt, att Första Kammaren icke biträder beslutet om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i föreslagna syfte, och anhåller för öfrigt att till alla delar få instämna i hvad herr Bennich i detta hänseende anført.

Herr von Gegerfelt: I anledning af den siste talarens yttrande ber jag få anmärka, det jag alldeles icke framkastat någon beskyllning rörande det sätt, hvarpå krigslagarne tillämpas vid krigsdomstolarne; jag har endast opponerat mig mot den åsigt, som blifvit uttalad, att krigslagarne icke böra tillämpas efter samma grunder som andra lagar, utan i en särskild anda som endast af militären kunde uppfattas; och jag vidhåller fortfarande, att bland allmänheten förefinnes en ganska stor fruktan för en sådan företrädesvis militärisk tillämpning af de militära strafflagarne. För öfrigt är jag fullt ense med den siste talaren deri, att den föreslagna skrifvelsen icke bör afgå, ehuru icke på samma skäl som han, utan på de, som blifvit af herr Manner-skantz anförda.

Herr von Geijer: Denna diskussion har i sanning fått en viss point derigenom att en talare midt emot bland andra skäl för Krigshofrättens bibehållande, framställt den satsen att i militära saker borde dömas "icke allenast efter lagens bokstaf utan ock efter dess anda".

Jag vill icke bestrida att ju denna sats låter försvara sig, men den framställdes af talaren på ett sätt som tydligtvis föranleder till den slutsats att enligt hans åsigt borde i militära mål dömas efter andra domareregler än i civila, hvilken åsigt torde vara ganska origtig. Den värde talaren är, på sätt synes af hans sakrika reservation, en ifrig försvarare af Krigshofrätten. Men om det verkligen är förhållandet att, såsom blifvit sagdt, allmänheten, i följd af missuppfattning, är rädd för namnet Krigshofrätt, så torde greve Ugglas' yttrande

i den del, hvarom nu är fråga, icke vara egnadt att skingra dylika farhågor, utan snarare tvärtom. Det var derföre för mig oväntadt att en med honom i afseende å Krigshofrättens behöfighet liktänkande ledamot af Kammaren, som nyss hade ordet, slöt sig så vidt jag kunde finna till hans åsigt.

Jag instämmer fullkomligt med herr von Gegerfelt, som visserligen icke yttrat ett klandrande ord om sättet hvarpå krigslagen i vårt land skipas utan blott protesterat mot den åsigt mot hvilken jag ock i min tur nu vågat uppträda.

Jag tror att det ligger en våda uti att ifrågasätta behovet af en olika jurisprudens för afdömande af militära och civila mål.

Herr Abelin: Jag ber att få instämma i hvad en föregående talare anfört, i afseende på den ifrågasatta skrivelsen till Kongl. Maj:t och det sannolika resultatet af denna, såsom ock i hvad ett par talare med honom yttrat, beträffande nödvändigheten af speciela domstolar för krigsmakten. Huru armén än kommer att ordnas, lärer uppfyllandet af de åligganden krigstjensten kräfver fordra samma punktlighet och samma allvar som hittills, liksom den militära lagskippingen fordrar samma hastighet och samma kontinuitet i utöfningen. En förändrad form för försvarets ordnande gör sålunda icke i och för sig förändrade krigslagar utaf nöden.

Vilja vi hemta exempel från andra länder, så visar det sig att man, äfven der allmän värnpligt tillämpas, insett behovet af specialdomstolar för den militära lagskippingen. Så är förhållandet t. ex. i Schweiz, så i Preussen, hvilka länder kunna sägas representera de båda ytterligheterna: den mildaste liksom den strängaste tillämpning af värnpligten. Den åsigt, som af en talare vid min sida blifvit uttryckt, att en skrivelse, sådan som den ifrågasatta, skulle minska nu rådande farhågor att underkasta sig bestämmelserna i vår militära strafflag och sålunda underlätta genomförandet af en arméorganisation i den rigtning vi afse, kan jag för min del icke biträda; jag föreställer mig tvärtom, att en skrivelse i nu föreslagna syfte skulle ingifva föreställning antingen derom, att det funnes något i våra lagar, som ovilkorligen behöfde ändras, och att dessa voro hårdare och omenskligare än hvad behovet kräfde — hvilket likväl är så långt från verkliga förhållandet att våra lagar kunna sägas vara lika milda som de i sjelfva Schweiz, och vida mildare än de i Preussen, hvarest ännu för vissa fall kvarstå affliktiva straff, som hos oss äro helt och hållet afskaffade — eller ock, der man kommit till insigt om det orätta i en *sådan* föreställning, att den nya härordningen icke kräfde så synnerligt stort allvar i fråga om utöfningen af de militära pligterna; och för båda fallen vore skrivelsen till skada. Jag instämmer med dem, som yrkat afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvar-

vid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

7:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Almqvist: För den tjänsteman, som för närvarande bestrider de båda befattningarne af direktör och redogörare vid straff-fängelset för qvinnor i Götheborg, är aflöningen i nu gällande lönestat upptagen till 2,000 kronor, hvaraf han i egenskap af direktör uppbär 1,500 kronor och såsom redogörare 500 kronor. Någon begäran om tillökning i lönen eller ålderstillägg på fast stat för denne tjänsteman har icke förut blifvit framställd, af skäl att fråga väckts om indragning af berörda fängelse. Den förhöjning Kongl. Maj:t nu begärt uppgår till 1,000 kronor, minskade med 308 kronor, hvaraf 268 kronor utgjort arbetsprovision och 40 kronor utgått såsom anslag till ljus, hvidan tillökningen sålunda bestiger sig till allenast 692 kronor, hvilket belopp väl icke bör synas för högt för en tjänsteman, som i sin hand förenar två befattningar. Den tillökning Utskottet föreslår, utgör endast 192 kronor, hvilket synes mig vara en bra ringa löneförhöjning att af en statsmakt på Kongl. Maj:ts framställning beviljas. Jag skulle önska att förhållandena gestaltade sig så, att dessa tjänster kunde upphöra, men oaktadt antalet qvinliga fångar så nedgått, att de alla skulle kunna inrymmas i de andra båda fängelserna, har mot denna indragning uppstått sig det hinder, att från Stockholms stads sida har blifvit ifrågasatt att draga en gata genom den nuvarande fängelsetomten i Stockholm, för hvilken händelse det naturligtvis är nödvändigt att hafva ett annat fängelse att tillgå för att inrymma de fångar, som ej längre kunna hållas i Stockholm. Så länge nu detta fängelse i Göteborg eger bestånd, är det väl ock billigt, att den ifrågavarande tjänstemannen får något så när lika lön som andra liknande tjänstemän, hvarföre jag får tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Grefve af Ugglas: Jag anhåller få börja med det tillkännagivande, att jag för min del icke hade något emot, utan tvärtom inom Utskottet förordade, att det belopp af 1000 kronor, Kongl. Maj:t i detta fall begärt, måtte af Utskottet oakortadt medgifvas. Likväl anser jag mig böra gifva skäl för det beslut, hvar till Utskottet kommit. Den siste ärade talaren fäste uppmärksamheten på, att det vore ett bra ringa tillskott, som på grund af Kongl. Maj:ts proposition behöfde göras. Det är fullkomligt riktigt och öfverensstämmer jemväl med det samvetsgranna sätt, hvarpå Fångvårdsstyrelsen städse upp-

gjort sina förslag. Granskar man nemligen det förslag till lönestat, som af Fångvårdsstyrelsen uppgjordes år 1874, skall man finna, att snart sagdt för endast ett fåtal platser en betydligare förhöjning blifvit begärd, för åtskilliga föreslagits förminskning, och att i allmänhet blifvit uppförda ungefär samma belopp, ehuru på olika sätt fördelade. eller med ersättning lemnad för upphörda sportler och dylikt. Hvad nu beträffar förevarande fråga, så gaf Fångvårdsstyrelsens eget yttrande deri uppslag till anställande af en jernförelse, som sedermera af Utskottet följdes. I sin skrivelse framhåller nemligen Fångvårdsstyrelsen straffängelset för qvinnor i Norrköping såsom egnadt att utgöra en jernförelsepunkt vid bestämmande af lönen för den ifrågavarande fängelsedirektören i Göteborg, hvilkens lön styrelsen säger böra uppbringas till samma belopp med den, som af fängelsedirektören i Norrköping innehafves, med undantag likväl af anslaget till skrivarehjälp och ålderstillägg, som af sistnämnde tjänsteman uppbares. I fråga härom ansåg Utskottet först och främst, att man i en jernförelse mellan dessa båda tjänstemäns löner icke borde intaga det arfvode, den ene såsom redogörare uppbar. Då nu direktören vid fångelset i Norrköping har i lön 3,000 kronor, såsom skrivare-arfvode 300 kronor och i ålderstillägg 700 kronor, sistnämnda belopp fördeladt på två terminer, samt Utskottet, vid bedömande af frågan huru hög lönen för fängelsedirektören i Göteborg lämpligen borde sättas, genom anskaffade upplysningar erfarit, att antalet fångar i Göteborg uppgick till mellan 70 och 80, då det deremot i Norrköping utgjorde omkring 180, ansåg Utskottet det förhållande, att antalet fångar, fängelsedirektören i Göteborg hade under sin vård, sålunda icke fullt motsvarade hälften af det i Norrköping befintliga, vara en giltig anledning att, oberoende af redogörare-arfvodet, sätta den förres lön till endast halfva beloppet af den andres, eller föreslagna 2,000 kronor, och detta så mycket hellre, som Fångvårdsstyrelsen dels år 1873, då sådant sattes i fråga, förklarade sig icke böra uppföra någon löneförbättring, dels ock för närvarande säger sig anse, att denna fråga bör hvila, af skäl att man ännu icke vet, hvar man, i händelse af indragning utaf fångelset i Göteborg, skall inrymma de qvinnliga fångarne. Detta är likväl endast ett öfvergående tillstånd, och för min del har jag icke något emot att gifva den ifrågavarande tjänstemannen ytterligare 500 kronor, men har dock ansett mig böra framhålla de skäl, som förmått Utskottet att stanna vid den af detsamma uppställda siffror.

Herr Almqvist: Mig synes det icke vara rätta sättet att beräkna löner, att man beräknar dem efter antalet hjon, som en fängelsedirektör har under sitt befäl. Med tillämpning af en sådan grundsats skulle en chef för en armécorps på 8,000 man hafva dubbelt så stor lön som chefen för en på 4,000. Enligt min åsigt bör man taga hänsyn dertill, att egenskaperna måste vara ungefär desamma hos båda, och att deras lefnadsbehof och lefnadsställning äro enahanda. Om nu i förevarande fall den ene såsom direktör har mindre att

göra än den andre, så har han deremot å andra sidan en redovisnings-skyldighet, som icke är så obetydlig, som många torde förestäl lasig. Har man icke bestämt sig för att taga till norm kvantiteten af arbetet, utan innehafvarens ställning och egenskaper, så tror jag, att skäl förefinnes att bifalla förslaget om bestämmande af denna lön till 3,000 kronor, då den andre här omnämnde chefen har 4,000 kronor och är befriad från att vara redogörare. Jag tror sålunda icke att de skäl som anförts för Utskottets förslag hålla streck.

Herr Stråle: Jag anhåller att få förena mig med den siste talaren och tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att den, som innehar första platsen i förvaltningen af ett straffängelse, äfven om detta icke är särdeles stort, har en så ansvarsfull befattning, att den aflöning, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, visserligen icke är för hög.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet och dels af Herr *Almqvist*, att detsamma skulle bifallas med den förändring, att det föreslagna lönetillägget för direktören vid straffängelset i Göteborg förhöjdes till 1,000 kronor; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på Herr *Almqvists* yrkande, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller mom. b i 7:de punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 16,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet med den förändring, att det föreslagna lönetillägget för direktören vid straffängelset i Göteborg förhöjes från 500 kronor till 1,000 kronor.

Omröstningen företogs, och befunnos, sedan röstsedlarne och jemväl den aflagda förseglade röstsedeln blifvit öppnade, rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 29.

Nej — 30.

8:de och 9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr Ekman, Carl: Då innevarande Riksdag för sin del beslutit en grundlagsändring, som möjligen kan vinna Kongl. Maj:ts stadfästelse, och detta kan ega inflytande icke blott på titeln i den tabell, som finnes andra hufvudtiteln bifogad, utan äfven iaverka på sjelfva anslaget belopp, vågar jag hemställa, att Kammaren behagade, i afvaktan på hvad Kongl. Maj:t kan komma att besluta i afseende å den af mig antydda grundlagsändring, återremittera denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

11:te punkten.

Mom. a.

Herr Ekman, Carl: Vid detta moment har jag icke någon annan anmärkning att göra än beträffande benämningen "Justitie-statsexpeditionen;" det torde vara tillräckligt om Kammaren, med bifall till hvad Utskottet föreslagit i detta moment, återremitterar detsamma för att i afseende på benämningen den ändring må ske, som kan blifva en följd af Kongl. Maj:ts stadfästelse af den utaf mig vid förra punkten omnämnda grundlagsändring.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, biföll Kammaren det förevarande momentet, dock under förbehåll om iakttagande af den förändring i benämningen "Justitie-statsexpeditionen," som kan blifva en följd af Riksdagens beslut om ändring af 5 och 6 §§ Regeringsformen med flera grundlagsstadganden.

Mom. b och c.

Biföllos.

12:te punkten.

Mom. a.

Herr Wallenberg: I motiveringen af detta utlåtande, deri Utskottet afstyrkt en af mig väckt motion, heter det: "enligt hvad af statsrådsprotokollet inhemtas har Nya lagberedningen till Kongl. Maj:t afgifvit redogörelse för sina arbeten under nästlidet år." Detta är ett misstag af Stats-Utskottet; för att hafva varit rätt uttryckt skulle det hafva stått: "redogörelse för sina arbetsstimmar under nästlidet år."

Vidare säger Utskottet att: "det torde derföre med säkerhet kunna antagas, att berättelse om Nya lagberedningens verksamhet

jenväl under innevarande år kommer att lemnas.“ Det är möjligt att en berättelse kommer att lemnas, och det skulle högeligen glädja mig, ifall den då kommer att innehålla något om hvad Nya lagberedningen har uträttat.

Jag vill icke nu begära någon proposition på bifall till min motion, men om den Allgode förlänar mig lif och helse “torde det med säkerhet kunna antagas“ att jag vid nästa riksdag väcker samma motion, ifall vi dessförinnan icke fått veta hvad Nya lagberedningen uträttat.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

Mom. b.

Bifölls.

13:de punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 17, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel.

Herr Ekman, Carl: Jag har icke något annat yrkande att framställa än om bifall till hvad Utskottet föreslagit, med förbehåll af den rättelse i titeln, som kan blifva en följd af Kongl. Maj:ts bifall till den af Riksdagen beslutade grundlagsändring i fråga om 5 och 6 §§ Regeringsformen.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, biföll Kammaren ifrågavarande utlåtande, dock under förbehåll om iakttagande af den förändring i benämningen “Statsministern för utrikes ärendena,“ som kan blifva en följd af Riksdagens beslut om förändrad lydelse af §§ 5 och 6 i Regeringsformen med flera grundlagsstadganden.

Föredrogs å nyo och biföllos Banko-Utskottets memorial:

N:o 3, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar; och

N:o 4, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 19 och 21 dennes bordlagda utlåtande N:o 10, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till

Kongl. Maj:t med anhållan om utredning af de lagstiftningsåtgärder, hvilka kunna och böra vidtagas emot anledningar till olyckor till sjös.

Herr Wallenberg: Äfven jag intresserar mig ganska mycket för att förekomma olyckor till sjös, och jag kan i förbigående glädja Herr Talmannen med den underrättelse, att det blir fyrskepp på Hornsref som ligger utanför Jutlands westkust; men i denna motion förekommer uti motiveringen något, som jag icke kan med tystnad låta passera. Motionären har yttrat, "att mängden af de under senare åren inträffade sjöolyckor och dervid förspilda menniskolif, storleken af de förluster, som drabbat sjöförsäkringsbolagen, och åtskilliga sakförhållanden, hvilka vid en och annan hafveritredning eller s. k. dispache kommit i dagen, hos motionären stadgat öfvertygelsen, att icke heller i Sverige allt vore uti ifrågakomna hänseendet väl bestämdt, utan att omsorgen för passagerares, besättnings och lasts trygghet rätt ofta finge vika för åtrån att på hvarje resa förtjena så mycket som möjligt." Jag tror att motionären har hemtat dessa föreställningssätt från de öfverläggningar, som egt rum i engelska parlamentet och hvaraf skildringar i bjerta färger förekommit i alla tidningar, men jag tror icke, hvarken att motionären tagit kännedom om svenska handelsflottan eller att densamma kan finna sig smickrad af att jemföras med den engelska. Jag anser mig också kunna påstå, att de, som befatta sig med assuransaffärer, i allmänhet äro af den åsigt, att de *svenska* fartygen gifva större trygghet för lif och egendom än de flesta andra länders. Det är därför med stor tillfredsställelse, jag i Utskottets betänkande funnit det yttrande, att, "såvidt Utskottet kunnat inhemta, företeelserna i vårt land icke äro af beskaffenhet att påkalla sådana provisoriska anordningars vidtagande," som nemligen egt rum i England.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs Lag-Utskottets den 19 och 21 dennes bordlagda utlåtande N:o 11, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om vidtagande af åtgärder för utfärdande af en fullständig handelslagbok för Sverige.

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

Herr Asplund: Det torde vara Eder bekant, mine Herrar, att Riksdagen i fjor, i enlighet med Lag-Utskottets hemställan, beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte vid den förestående omarbetningen af processordningen taga i öfvervägande, huruvida icke särskilda handelsdomstolar borde inom de större städerna i vårt land införas. I år har en motionär i Andra Kammaren, representant för Stockholms stad, väckt en motion, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t begära vidtagande af åtgärder för erhållande af en fullständig handelslag. Lag-Utskottet har, på de skäl detta betän-

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

(Forts.)

kande innehåller, och hvilka jag skall taga mig friheten närmare skärskåda, afstyrkt bifall till denna motion. Deremot har ett fåtal af Utskottets ledamöter reserverat sig, och bland dessa reservanter är jag den ende af denna Kammars ledamöter i Utskottet.

Då jag nu går att taga Lag-Utskottets afstyrkande skäl i skärskådande, får jag till en början nämna, att det icke torde behövas någon längre utveckling för att man skall blifva ense derom, att handeln och handelsförhållandena i följd af deras särskilda natur i långliga tider haft behof af att vid bedömande af åtskilliga rättsfrågor stödja sig på vissa coutumer, vissa bruk, som inom handelsverlden ansetts för allmänt gällande. På ett lägre stadium af handels utveckling kan det vara tillräckligt att hafva sådana bruk att stödja sig på, men i samma mån handeln erhåller en ökad utveckling, blir detta sätt att slita handelstvister föranledande till omgång och dröjsmål, hvilket är så mycket menligare, som just vid sådana tvisters afgörande skyndsamt är synnerligen behöflig. Detta anfördes äfven såsom skäl, då Riksdagen förra året begärde hos Kongl. Maj:t utredning om behofvet af särskilda handelsdomstolar.

Vid en högre utveckling af handelsförhållandena blifva coutumerna så många, att de äro svåra att hålla reda på, och att låta allt bero på särskild sakkunskap om ifrågavarande förhållanden hos domarena låter sig icke göra. Vid de nuvarande domstolarne är det nödvändigt, att den som stödjer sig på en coutume måste bevisa dess tillvaro och giltighet, hvilket föranleder trassel och uppskof. Derföre har man i de länder, der tidigare än hos oss handeln tagit en starkare utveckling, kodifierat dessa coutumer och normer. Så fick Frankrike sin handelslagbok år 1807, och flera tyska länder hafva sedermera följt Frankrikes exempel derutinnan. För närvarande är man dermed sysselsatt i Danmark, der en komité blifvit nedsatt, hvars arbeten ännu knappast begynt. Vid jurismötet i fjor uttalades, synnerligen från norsk sida, önskvärdheten af att handelslagstiftningen blifve lika för de tre nordiska rikena. När vår lagbok af 1734 utfärdades, var en särskild handelslag icke af behofvet påkallad, emedan vår handel då icke tagit den fart och icke vunnit den utveckling, som den för närvarande eger; och i alla fall hade en så beskaffad speciallagstiftning icke kommit att inflyta i Handelsbalken, emedan den icke är rätt platsen derför. Emellertid har äfven i vårt land under senare år handeln genom lättade kommunikationer såväl till utrikes orter som inom landet ganska betydligt utvecklats sig och i följd deraf behofvet af en kodifikation af gällande rättsnormer för handelsförhållandens afgörande gjort sig kämbart gällande. Redan år 1868 beslöt Stockholms handelsförening att till allmän efterlefnad proklamera vissa normer; och en utgifvare af allmänna lagen har ausett nödvändigt att uti en bilaga intaga desamma för att till allmän kännedom meddela hvad som här i landet är handelscoutume.

Stödjande sig på ett så allmänt, erkänt behof, som det omnämnda, har motionären hemställt, att Riksdagen skulle begära hos Kongl. Maj:t, att åtgärder för erhållande af en fullständig lagstiftning i ämnet måtte vidtagas. Lag-Utskottets pluralitet har motsatt sig detta

på den grund, att i den instruktion, som utfärdats för Nya lagberedningen, är åt densamma uppdraget, att, sedan utsökningslagen, den s. k. vattenrätten samt rättegångsordningen blifvit reviderade, lagberedningen skulle taga Handelsbalken under omarbetning; och, heter det i Utskottets betänkande, "då det icke torde vara tvifvel underkastadt, att genom den behandling af nämnda balk, som sålunda förestår, handelslagstiftningen skall erhålla den utveckling, som af nutidens förhållanden kräfves, samt den ordning för bearbetningen af ofvanberörda lagstiftningsämnen, som, på sätt ofvan blifvit nämndt, är vorden bestämd, synes vara lämpad efter den större eller mindre vikt, som skäligen bör dem tillmätas, anser sig Utskottet böra hemställa, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda." Några af reservanterne hafva förenat sig om ett förslag, gående ut på att, på sätt motionären hemställt, anhålla, "att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige, så skyndsamt som möjligt, utan att lagstiftningen angående vattenrätten och rättegångsväsendet derigenom tillbakasättes, äfvensom egna nådig omsorg deråt, att öfverensstämmelse, så vidt ske kan, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes." Detta kan ske vare sig genom nedsättande af en komité eller genom förstärkning af lagberedningen. Hvilketdera som helst låter sig göra utan några ökade anslag, ty, såsom känt är, har det anslag, som Riksdagen beviljat till Nya lagberedningen varit så tillräckligt, att det icke åtgått, utan öfverskott finnas att användas till förstärkning af densamma. Man har hört klagomål öfver att denna lagberednings verksamhet varit så ringa. Dessa klagomål äro obefogade, för såvidt de afse att lagberedningens ledamöter icke skulle hafva egnat tillräcklig tid åt fullgörandet af sina åligganden, men klagomålen kunna vara befogade, om man med desamma åsyftar, att de många stora frågor, hvilka blifvit hänskjutna till behandling af lagberedningen, ännu icke kunnat få sin lösning. Skall nu denna fråga vänta på lösningen af de öfriga frågorna, så kommer säkerligen ett stort antal år att åtgå, innan den kan afgöras. För öfrigt får jag anmärka, att en omarbetning af Handelsbalken i 1734 års lag ingalunda förutsätter utarbetandet af en speciell handelslagstiftning, och att det sålunda icke finnes någon säkerhet för att, vid en revision af Handelsbalken, tillbörlig uppmärksamhet egnas åt föreliggande fråga.

Jag vill äfven fästa uppmärksamheten på, att den nuvarande tidpunkten är synnerligen gynsam för att företaga det arbete, som motionären åsyftar. Danmark arbetar nu på ombildandet af sin handelslagstiftning, och Norge kommer sannolikt att deri deltaga. Skulle nu en ledamot af lagberedningen kunna få deltaga uti ifrågavarande arbete, eller en komité nedsättas, som kunde sätta sig i förbindelse med den danska, skulle lätteligen en för de tre nordiska länderna gemensam handelslagstiftning kunna åstadkommas, hvilket ju vore synnerligen lämpligt.

Jag vågar, på grund af hvad jag nu anfört, anhålla om proposition på bifall till det af reservanterne framlagda förslag.

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

(Forts.)

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.
(Forts.)

Herr Ekman, J. J.: Jag anhåller också om bifall till reservanternes förslag i det nu föredragna ärendet och gör det helt enkelt derföre, att jag anser, att en ny handelslagstiftning är för oss af ganska stor vigt och att, om vi skulle vänta dermed till dess att de andra frågor, hvarmed lagberedningen är sysselsatt, nemligen utsköningslagen, vattenrätten och rättegångsordningen, blifvit behandlade, vi skulle få vänta längre än önskligt vore. Jag tror också, att det är så mycket större skäl, att något nu åtgöres i denna fråga, som det såväl i motionen som i reservanternes förslag blifvit framhållet, att tillfälle nu möjligen förefinnes att åstadkomma en öfverensstämmelse med motsvarande norsk och dansk lagstiftning i detta ämne. Jag har emellertid någon tvekan om hvad man egentligen menar med denna handelslag för Sverige, hvarom reservanterne talat. Påtagligen afser motionären med denna handelslagstiftning ej något annat än handelslagstiftningen i dess mest inskränkta bemärkelse. Han säger nemligen: "till den privata handelsrätten i vidsträcktaste betydelse räknas äfven vaxelrätten, sjörrätten och försäkringsrätten, men den framställning jag nu går att göra afser endast den egentliga handelsrätten eller handelsrätten i inskränkta mening." Jag kan deremot icke föreställa mig, att reservanterne, som yrkat på att åtgärder skulle vidtagas för "utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige", afsett den inskränkta omfattning, som motionären i sitt förslag framställt, utan antager, att de förutsatt, att äfven vaxelrätten, försäkringsrätten och sjörrätten skulle komma under behandling. För min del anser jag, att dessa delar af handelslagstiftningen äro minst lika viktiga som den motionären föreslagit, och det är i förhoppning att, om reservanternes förslag antages, regeringen skall behandla frågan från denna vidsträcktare synpunkt, som jag med ännu större nöje anhåller om bifall till reservanternes förslag.

Herr Wærn C. F.: Äfven jag är af samma åsigt som den föregående talaren och röstar derföre med honom för bifall till den reservation, som i denna fråga blifvit afgifven. Mina skäl dertill äro rent empiriska, i det att jag nemligen kommit till erfarenhet af de sträfvanden för en internationel lagstiftning, som uppenbarat sig inom flera länder, och jag skulle på det högsta beklaga, om icke Sverige äfven skulle deltaga i dessa sträfvanden. Vi hafva i flera afseenden ganska goda lagar, men dels har deras godhet och fullständighet genom förändringar under tidernas lopp lidit, och dels äro flera af dessa lagar i viss mån af internationel natur, hvadan det är en stor olycka för ett land att hafva en ensidig lagstiftning, som icke rättar sig efter hvad som i andra länder är lag och bruk. Så skulle, om t. ex. med afseende å vaxelrätten — som i motionen är undantagen, men som jag skulle önska äfven finge komma med — hvad som är gällande lag i andra länder stode i strid med vår lag, detta kunna gifva anledning till konflikter och förluster, som kunde blifva ganska betydliga. Det är derföre af ett stort och allmänt behof påkalladt, att sådana lagar inom de särskilda länderna blifva med hvarandra öfverensstämmande. Jag har haft tillfälle att erfara något af de sträfvanden, som

i detta afseende gjort sig gällande. Så t. ex., med afseende på sättet att bilda bolag, anser man i England såsom bolagsman hvar och en, som har någon andel i den vinst bolaget lemnar. Der finnes ingen författning motsvarande 1798 års förordning hos oss, som stadgar, att bolaget skall anmälas hos vederbörande myndighet. Deraf följagaanska stora svårigheter för dem; och de söka närma sig vår lagstiftning i detta afseende. Å andra sidan är det likväl långt ifrån att våra bestämmelser i denna fråga äro felfria eller fullständiga. Det har nemligen hänt här hos oss, att en köpman, som sett sin affärsställning blifva äfventyrlig, först i bolag med sig upptagit någon person, hvilken i saknad af förmögenhet och ställning alldeles icke haft någon verklig disposition öfver bolagets affärer, och derefter utgått ur sitt eget bolag, under det han i alla fall skött bolagets affärer, och detta fortfarande burit hans namn. Han har emellertid gjort allt större och större skulder och drifvit allt äfventyrligare och äfventyrligare affärer, och när han en gång tröttnat derpå eller icke längre kunnat fortsätta dermed, samt bolaget blifvit tvunget till konkurs, så hafva fordringsegarne blott haft att vända sig till den som bolagsman antagne bulvanen, under det att den verkliga affärs mannen, med hvilken de trott sig hafva att göra, och de personliga tillgångar, som han möjligen lyckats sammanskrapa, varit för dem oåtkomliga. Sådant kan med vår nuvarande lagstiftning ega rum. Då således så väl vår egen lagstiftning som det lands, med hvilket vi hafva våra största affärer, är ofullständig, men vi veta att de sträfva efter något bättre, så synes det mig vara af nöden att med största uppmärksamhet följa hvad som tilldrager sig inom den utländska lagstiftningen i den vägen.

Äfven med afseende å sådana saker, som egentligen icke hafva räknats till Handelsbalken, men efter min uppfattning böra hänföras dit, bör hänsyn tagas till utländska förhållanden. Det är nemligen svårt för ett land att t. ex. hafva en helt annan patent-lag än andra länder. Man råkar derigenom lätt i konflikter. Det är t. ex. en i vissa fall antagen princip att, om en patentinnehafvare förlorar sitt patent i det land der han bor, så skall han ock hafva förlorat det i andra länder, men om denna princip icke är allmänt erkänd, eller olika tillämpning deraf eger rum, så skall deraf mycket trassel och kanske förluster eller inskränkningar i industriens utveckling följa, och det är i sådana fall i hög grad angeläget att hafva likformighet med utlandet. Vi hafva vidare visserligen en traktat med Tyskland af den 19 Juni 1872 angående märkens och stämpelars helgd, men vi hafva ingen annan lagstiftning i den vägen, än i fråga om jerneffekters stämpling, och de förordningar som derom äro utfärdade afse egentligen snarare kontroll på sjelfva jernet, än att gifva eganderätt af märkena och äro således icke fullt adeqvata för sitt ändamål. Nu har emellertid hänt, att en tysk fabrikant inkommit till Kommerskollegium med begäran att få inregistrera sitt märke för att sålunda kunna hafva någon nytta af nyss omförmälda, med Tyskland ingångna traktat, men som vi sakna all lagstiftning i den vägen, var det omöjligt att medgifva något sådant, och vi hade ingen annan utväg än att visa honom till Stockholms rådstufvurätt till den kraft och verkan det

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

(Forts.)

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

(Forts.)

kunde hafva. En mängd sådana bestämmelser fordra ju, att man följer med den utländska lagstiftningen, och jag anser det så mycket angelägnare, att något snart åtgöres i denna fråga, som, i händelse vi skulle overksamta vänta för att se hvad utlandet derutinnan gjort, vi skulle blifva utan all inverkan på den utländska lagstiftningen. Vi veta t. ex. att Danmark specielt önskar likformighet i lagstiftning med oss, och att derföre, vid utarbetandet af dess handelslagstiftning, Sverige måtte deltaga för att tillse, att afseende fästes på dess särskilda förhållanden; men huru är detta möjligt, om icke några få uppdrag att sysselsätta sig med denna sak och göra våra speciela förhållanden kända, och detta kan icke ske, utan att en komité för ändamålet tillsättes. Jag tror derföre att man, för att vinna ett slutligt godt resultat, icke bör tveka att göra den underdåniga anhållan, som reservanterne här föreslagit, och tillstyrker derföre bifall till reservationen.

Herr von Gegerfelt: Jag anhåller att till en början få erinra, att här icke är fråga om, huruvida en ny handelslagstiftning för Sverige är behöflig; ty detta är erkänt både af allmänheten och ytterligare bekräftadt af Kongl. Maj:ts för Nya lagberedningen utfärdade instruktion, utan frågan är, huruvida Riksdagen har skäl att gå till Kongl. Maj:t med begäran, att dess för lagberedningen fastställda arbetsplan måtte rubbas. Någon anmärkning emot denna plan har, såvidt jag vet, hittills icke afhörs. Då vid sistlidna års riksdag beslöts att hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning angående handelsdomstolars inrättande, ställes frågan härom i sammanhang med utarbetandet af ny rättegångsordning, hvilket innefattade ett godkännande af omförmälda plan. Att, såsom reservanterne föreslagit, vidtaga åtgärder för utarbetande af handelslagen så skyndsamt som möjligt, men utan att lagstiftningen angående vattenrätten och rättegångsväsendet derigenom tillbakasettes, vore, såvidt jag kan finna, en logisk omöjlighet. Äfven om för ändamålet en särskild komité tillsattes eller lagberedningens ledamöter ökades, så blefve derigenom arbetskrafter tagna i anspråk, som eljest kunde användas för en skyndsammare utarbetning af lagstiftningen om vattenrätten och domstolsväsendet, hvars vilkorliga företrädesrätt blifvit genom instruktionen bestämd.

Såsom en särskild anledning att nu påskynda handelslagstiftningen, har åberopats, att den skulle derigenom kunna bringas till öfverensstämmelse med motsvarande norsk och dansk lagstiftning. Mig veterligen har i Norge icke någon åtgärd blifvit vidtagen för berörda lagstiftning, och en i Danmark redan 1870 tillförordnad komité läser hitintills knappt börjat sitt arbete. Således, ur den synpunkten torde icke några synnerliga skäl tala för ifrågasvarande förslag.

Jag kan ingalunda biträda den framställda anmärkningen, att motionen anginge något helt annat än Handelsbalkens omarbetning. Den Kongl. instruktionen afser obestriddigen handelslagstiftningen i dess helhet, äfven om denna blefve allt för vidlyftig för att nu såsom år 1734 inrymmas i den allmänna lagboken såsom en afdelning eller balk af densamma och erfordrade en särskild lagbok för sig, en code de commerce.

Jag tror, att Riksdagen gör bäst i att låta de inom lagberedningen påbörjade arbeten gå sin lugna gång och icke söka ingripa i ordningen derför. Om man med anledning af hvad motionären föreslagit skulle tillstyrka en ändring deri, komme säkerligen andra motionärer att deraf taga sig anledning att göra hvarjehanda förslag i sådan riktning; och det blefve ganska svårt att skipa rätt dem emellan och bestämma företrädet, tills hvarje motionär anser den af honom framhållna del af lagstiftningen för den allra viktigaste. Då vattenrätten och rättegångsordningen beröra de allmännaste och allra viktigaste intressen, synes mig desamma icke böra sättas hvarken bakom eller ens vid sidan om handelslagstiftningen; och får jag, på dessa skäl, yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.
(Forts.)

Herr Wallenberg: Den siste talaren har behagat gifva mig den allra lämpligaste utgångspunkt för att yttra mig i denna fråga. Han sade nemligen: att det blifvit ifrågasatt, om någon särskild anledning förefunnnes att *nu* påskynda en revision af denna del af lagstiftningen. Ja! det är säkert, att en sådan anledning uppstått, och af stora dimensioner ändå. Anledningen är helt enkelt, att ångan numera fått ett mera allmänt bruk såsom transportmedel och den elektriska telegrafan blifvit ett mera allmänt sätt för meddelandena. Under nuvarande tid och förhållanden kan handelslagstiftningen med allt fog sägas vara föga tidsenlig; i en tid, då allt går så snabbt, att man ibland icke har tillräckligt rådrum att besinna sig i de viktigaste frågor, har deremot lagskipningen tagit sig så lång tid, att när man vädjar till lagarnes tillämpare, får man vänta på svar i årtal. Detta passar ingalunda för nuvarande handelsförhållanden. Denna långsamhet är en hämsko på vår utveckling, ty det går hos oss så långt, att personer underkasta en affärsfråga domstolarnes pröfning blott för att derigenom undvika att få den afgjord under en lång tid. Annorlunda är deremot förhållandet i Frankrike, England och Tyskland; i dessa länder kan man efter en ganska kort tid få veta, huru domstolarne beslutit i en tvistig fråga, då man hos oss får vänta länge och väl, till dess man hunnit glömma af, hvarom fråga var. Det är derföre nödvändigt, att något göres för vinnande af en något större snabbhet i lagskipningen, och jag tror, att den föreslagna skrifvelsen är både nyttig och behöflig, såsom en erinran, att Riksdagen icke helt och hållet förglömt handelsverksamheten, utan att den också har sina behof, hvilka i hvad de bero på lagstiftningen böra på ett någorlunda tidsenligt sätt tillfredsställas.

På dessa skäl anhåller jag att få instämma i yrkandet om bifall till den af reservanterne föreslagna skrifvelsen, likväl med den förändring, att man icke, såsom reservanterne gjort, glömmor bort *utsökningsväsendet*, utan jemväl i skrifvelsen omnämner, att frågan derom icke får skjutas åsido, och att således Riksdagen ville i underdånighet anhålla, "att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige, så skyndsamt som möjligt, utan att lagstiftningen angående *utsökningsväsendet*, vattenrätten och rättegångsväsendet derigenom tillbakasettes, äfvensom egna nödig om-

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

sorg deråt, att öfverensstämmelse, så vidt ske kan, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes.

Härå anhåller jag värdsamt om proposition.

(Forts.)

Herr von Koch: Så vida meningen med den föreslagna skrivelserna skulle vara att förändra den för Nya lagberedningen fastställda arbetsordning, skulle jag icke vilja vara med derom, utan tvärtom motsätta mig något sådant. På nästan alla gebiet väntar man på ny lagstiftning.

Våra landtbrukare hafva för flera år sedan sökt och vänta otåligt att få regleradt förhållandet emellan arrendatorer och jordegare. Den siste talaren rigtade nästan den förnämsta af sina anmärkningar emot långsamheten i lagskipningen. Detta visar behofvet att snart komma till en revision af rättegångsordningen. Om icke meningen är att förstärka lagberedningen, som jag icke vet men tror nu knappast är så sammansatt, att den skulle kunna uppfylla det ändamål, som åtskillige föregående talare åsyftat, och hvilket jag anser vara ganska viktigt, anser jag, att man får lof att tänka på, om icke en man borde utses, som redan egde erfarenhet om de brister, hvilka måste afhjelpas, eller ock en *särskild* komité borde tillsättas i det hufvudsakliga ändamål att *först* samla noggranna underrättelser angående alla väsendtliga handelscoutymer icke blott uti Sverige, Norge och Danmark, utan äfven i de andra länder, med hvilka vi idka större handel. *Derefter* skulle urskiljas uti hvilka delar man borde söka i någon mindre eller vidsträcktare mån tillvägbringa sådan likhet i grundsatser emellan flera eller färre folk, att man kunde vara öfvertygad, att dessa alla sträfvade åt *ett håll*, undanrödjande af hinder för och befordrande af fritt varu-utbyte mellan dem inbördes och äfven med andra folk, som ännu icke lärt sig inse fördelarne af det fria utbytet. *Slutligen* och sedermera måste man föreslå vidtagande af de modifikationer uti egna lagar, som af de särskilda ländernas förhållanden påkallas. Det är kanske icke omöjligt, att Kongl. Maj:t nu kunde hafva några medel, hvilka kunde disponeras att betäcka kostnaderna, i fall det kunde tillvägbringas för denna angelägenhet, efter nödiga upplysningars samlande, att man till en början finge en större eller mindre internationel komité.

Den man, som fått sig anförtrödd boutredningen i vårt till hälften afsomnade Kommerskollegium, vore kanske just den rätte att taga initiativet till och att efter samlande kanske äfven på ställena af de olika coutymerna, angifva medlen till den önskade likhetens ävägbringande. Det vore ett vackert testamente från Kommerskollegium, som bland sina äldre presidenter och ledamöter räknat så väldiga undanrödjare af skråtvång och otaliga andra band på näringar och handel, om dess siste chef kunde lägga till det förtjenstfulla rödningsarbete, han redan undangjort i samma rigtning, äfven det -- att få alla för det fria utbytet hinderliga lagar, bruk, plägseder eller s. k. coutymer undanskaffade. Detta är troligen det angelägnaste, säkert det första som måste ske.

Hvad nemligen dessa s. k. handelscoutymer angår, äro många af dem så orimliga, att de väl knappast behöfva mer än påpekas eller allvarsamt komma på tal något närmare, för att bortfalla.

År 1843 på hösten låg jag i Heidelberg och jag hörde Professor Mittemayer vid en offentlig föreläsning förklara, att bland dylika handelscoutymer fans ännu då en i Hamburg, att alltid gifva sina egna medborgare förmånsrätt i alla konkurser. En sådan coutym kunde väl icke länge efter Mittemayers utpekning komma i fråga att tillämpas. Det kan ännu möjligen finnas andra, som, om icke alldeles lika hanseatiska, dock ej kunna tåla vid solljuset eller trycksvärtan. Kunde, som sagdt är, något åstadkommas genom kompetent persons utredning eller tillsättande af en *särskild* komité, tror jag, att det vore en god sak; men att på något sätt rubba den stadgade arbetsordningen för lagberedningen skulle jag, för min del, vilja afstyrka; ty den får lof att oafbrutet sysselsätta sig med hvad som är mest öfverklagadt, nemligen först utsökningsväsendet, vattenrätten, särdeles dikningslagen, och *rättegångsordningen*, samt derefter taga i tu med civillagen.

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

(Forts.)

Herr Asplund: Jag ber att blott helt kort få upplysa, att reserverne icke, såsom en medkämpe här midt emot mig sagt, skulle hafva glömt bort utsökningsväsendet. Man har ansett frågan derom så nära på färdig, att man icke skulle behöfva särskildt omnämna densamma; men anser Kammararen nödigt, att ett sådant tillägg göres, så vill jag icke sätta mig deremot, under förutsättning att Andra Kammararen fattar ett likartadt beslut.

Med afseende å hvad den siste talaren yttrade, ber jag få upplysa, att här icke är fråga om att rubba den ordning, som för lagberedningens arbeten är uppgjord. Det förorsakar nemligen ingen rubbning, om hvad som Kongl. Maj:t satt längst ned på listan kan behandlas i sammanhang med de andra frågorna, utan att arbetet med dessa försenas, hvilket kan ske antingen genom nedsättandet af en särskild komité för denna fråga eller genom en förstärkning i antalet af ledamöterna i lagberedningen.

Herr Wallenberg: Jag ber om ursäkt, men jag kan icke anse något af dessa förslag som ligga hos Nya lagberedningen nära på färdigt förr än det kommer in på Kammararens bord. Jag har mig bekant, att år 1871 var ett förslag färdigt, och jag vet också, att lagbyrån för två år sedan var färdig med ett förslag till förordning om utsökningsväsendet, utan att likväl deraf blifvit något vidare resultat. Jag tror således, att det har god ordning för sig att låta den af regeringen för Nya lagberedningen bestämda arbetsordning stå kvar orubbad. Emellertid ber jag få nämna, såsom min åsigt, att icke kunde Riksdagen använda några medel till något ändamål så gagnande, som om den ansloge penningar till två eller tre lagberedningar, för att sålunda kunna återvinna en försummad tid, under hvilken ingenting blifvit gjordt.

Jag fortfar i mitt yrkande.

Om utarbetande af en handelslagbok för Sverige.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Hr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att Lag-Utskottets förevarande utlåtande måtte bifallas; 2:o af Herr *Asplund*, att Kammaren, med afslag å utlåtandet, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig handelslag för Sverige, så skyndsamt som möjligt, utan att lagstiftningen angående vattenrätten och rättegångsväsendet derigenom tillbakasättes, äfvensom egna nådig omsorg deråt, att öfverensstämmelse, så vidt ske kan, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes; samt 3:o af Herr *Wallenberg*, att Herr *Asplunds* förslag skulle antagas, dock med den ändring, att ordet *utsökningsväsendet* insattes framför ordet *vattenrätten*.

Härefter framstälde Hr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på antagande af Herr *Asplunds* förslag, då svaren likaledes utföllo med många nej och några ja, samt slutligen proposition på antagande af samma förslag med den deri af Herr *Wallenberg* yrkade ändring, hvilken proposition besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 19 och 21 dennes bordlagda utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående eganderätt till skrift.

Anmälades och bordlades Banko-Utskottets memorial N:o 5, i fråga om förläggande af en afdelning af Riksbankens hufvudkontor till Norrmalm.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 26 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades 6 protokollsutdrag för den 23 och protokollet för den 17 dennes.

Grefve *Horn* begärde ordet och tillkännagaf, att han infunnit sig för att deltaga i riksdagsgöromålen.

Upplästes ett af Hr *Ulfsparre* inlemnadt memorial af följande lydelse:

Undertecknad anhåller vördsammast om ledighet från riksdagsgöromålen från och med i dag till och med den 10 Mars.

Stockholm den 26 Februari 1876.

G. C:son Ulfsparre.

Denna anhållan bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades jemväl Friherre *Wrede* under tre veckors tid från den 1 nästkommande Mars.

Upplästes ett så lydande protokoll:

År 1876 den 23 Februari sammanträdde den nämnd, som eger att döma, huruvida Högsta Domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas, hvarvid röstades öfver följande proposition:

“Den, som vill att omröstning på det i 69 § Riksdagsordningen föreskrifna sätt skall anställas till uteslutande af någon bland Högsta Domstolens ledamöter, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, blifva Högsta Domstolens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos, efter omröstningens slut, sedan en voteringsedel blifvit undantagen och förseglad, samt de öfriga voteringsedlarna öppnade, rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 6

Nej — 40.

O. Nordenfeldt.
G. H. Stråle.

C. Hammar.
F. Wachtmeister.

Hr Grefven och Talmannen hemställde, att detta protokoll skulle läggas till handlingarne samt dess innehåll delgifvas Riksdagens Kanslideputerade, med anmodan att låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till den underdåniga skrifvelse i ämnet, som borde till Kongl. Maj:ts aflåtas; hvilket bifölls.

Vidare upplästes ett protokoll af följande lydelse:

År 1876 den 25 Februari sammanträdde Kammarens valmän för utseende af Riksdagens komiterade till tryckfrihetens värd, och befunnos, efter valedarlarnes öppnande, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Riksantikvarien Bror Emil Hildebrand	med 21 röster,
„ f. d. Kongl. Bibliotekarien Johan Erik Rydqvist	„ 21 „
„ Professoren Johan Arrhenius	„ 21 „
„ Hofrättsrådet Carl Johan Schöning	„ 21 „
„ Öfverhofpredikanten Thor Frithiof Grafström	„ 21 „
„ Revisionssekreteraren Johan Otto Vedberg	„ 20 „

N. S. v. Koch.
F. R. Holmqvist.

C. Fr. Wern.
Henric Lundqvist.

Detta protokoll lades till handlingarne, och underrättelse om valet skulle meddelas Riksdagens Kanslideputerade, med anmodan att inkomma med förslag till förordnanden för de valde.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens Justitie-ombudsmannen och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Abelin	med 59 röster
Herr Cassel	„ 59 „
Herr Dahm	„ 59 „
Herr de Maré G.	„ 59 „

Herr Falk	”	59	”
Herr Frisk	”	59	”
Herr von Geijer	”	59	”
Herr Hamberg	”	59	”
Herr Larsson S.	”	59	”
Herr Lenning	”	59	”
Grefve Mörner, A. E. K.	”	59	”
Herr Nordenfelt, L. M.	”	59	”
Herr Odelberg	”	59	”
Herr Petre	”	59	”
Herr Olsson A.	”	59	”
Herr Nilsson	”	59	”
Herr Reutersvärd	”	59	”
Herr Rhodin	”	59	”
Herr Rydqvist	”	59	”
Herr Storckenfelt	”	59	”
Herr Svanberg	”	59	”
Herr Wallberg	”	59	”
Herr Widén	”	59	”
Herr Adelsköld	”	58	”

Företogs val af 6 suppleanter för de valmän, hvilka skola utse Riksdagens Justitie-ombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Ulfsparre	med 40 röster
Herr Lexow	” 40 ”
Herr Björklund	” 40 ”
Herr Svedberg	” 40 ”
Herr Sjölund	” 39 ”
Herr Koch, A. M.	” 39 ”

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Justerades ett protokollsutdrag om de nyss förrättade valen.

Föredrogos ånyo och biföllos Lag-Utskottets den 21 och 23 denes bordlagda utlåtanden:

N:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kongl. Maj:ts Högsta Domstols afdelningar samfäldt; och

N:o 14, i anledning af väckt förslag om ändring af §§ 3, 4, 5, 6 och 7 af Kongl. förordningen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 24 September 1861.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna memorial och utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 14, med hemställan om anvisande af tillgång för bestridande af förefallande utgifter till forsällönsersättning och begrafningshjelp m. m.;

N:o 24, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Westerås domkyrkokassas befriande från erläggande af ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslån;

N:o 26, i anledning af väckta motioner om understöd åt inbyggare inom Kumla socken af Örebro län, hvilka lidit skada till följd af ett inträffadt skydrag;

Banko-Utskottet:

N:o 6, med förslag angående användningen af bankovinsten för år 1875.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 29 Februari 1876.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 26 och protokollet för den 19 dennes.

Upplästes och godkändes Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Norges anslutning till den mellan Sverige och Danmark ingångna myntkonvention.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse N:o 4 till fullmäktige i Riksgäldskontoret, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1875 års riksdag.

Upplästes två protokoll af följande lydelse:

År 1876 den 26 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse Riksdagens Justitie-ombudsman, och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Förutvarande Justitie-ombudsmannen, Herr Advokatfiskalen
Nils August Fröman 44 röster,
 till följd hvaraf Herr Advokatfiskalen *Fröman* blifvit till Riksdagens Justitie-ombudsman utsedd.

Patric Reutersvärd.

Arthur M. Koch.

Charles Dickson.

Fr. von Rosen.

År 1876 den 26 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens Justitie-ombudsman, i fall han, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val af Justitie-ombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid Justitie-ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller anna laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Herr Advokatfiskalen *Ture Arvid Billbergh* 38 röster,
 „ Revisionssekreteraren *August Östergren* 6 „
 till följd hvaraf Herr Advokatfiskalen *Billbergh* blifvit till Riksdagens
 Justitie-ombudsmans efterträdare utsedd.

Patric Reutersvärd.

Arthur M. Koch.

Charles Dickson.

Fr. von Rosen.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att dessa protokoll skulle läggas till handlingarne samt deras innehåll meddelas Riksdagens Kanslideputerade, med anmodan att låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till så väl förordnanden för de valde som ock underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om de verkställda valen; hvilket bifölls.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Banko-Utskottets den 23 dennes bordlagda memorial N:o 5, i fråga om förläggande af en afdelning af Riksbankens hufvudkontor till Norrmalm.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 26 dennes bordlagda memorial N:o 14, med hemställan om anvisande af tillgång för bestridande af förefallande utgifter till forsellönsersättning och begrafningshjelp m. m.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 26 dennes bordlagda memorial N:o 24, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 26 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Westerås domkyrkokassas befriande från erläggande af ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslån; och

N:o 26, i anledning af väckta motioner om understöd åt inbyggare inom Kumla socken af Örebro län, hvilka lidit skada till följd af ett inträffadt skydrag.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Banko-Utskottets den 26 dennes bordlagda memorial N:o 6, med förslag angående användningen af bankovinsten för år 1875.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda utlåtanden och memorial:

N:o 20, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel;

N:o 21, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel;

N:o 27, i anledning af Kamrarnes vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 6, angående beräkning af statsverkets inkomster, fattade skiljaktiga beslut i afseende å inkomsttiteln Bergverkstionde.

Uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan beslöt Kammaren, att de i dag för första gången bordlagda utskotts-utlåtanden skulle uppföras främst bland målen på föredragningslistan till nästa sammanträde; hvarefter Kammaren åtskildes.

In fidem
O. Brakel.
